

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Årsrapport för insatsverksamheten 2024

Årsrapport för insatsverksamheten 2024

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Avdelning: Operativa avdelningen

Foto omslag: Lars Ekfeldt
Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB2543 – februari 2025
ISBN: 978-91-7927-597-6

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Inledning	7
1.1 MSB:s insatsverksamhet	8
1.2 Åtterrapporering	9
2. Ukraina	10
2.1 Insatser med anledning av kriget i Ukraina	10
2.2 Materiel- och transportstöd	11
2.3 Hantering av oexploderad ammunition och minor	11
2.4 Stöd till räddningstjänsten	12
2.5 Sekonderad personal och expertstöd	13
2.6 Sjukvårdsutbildningar i akut omhändertagande	15
2.7 Luftburen sjuktransport	15
2.8 Tekniskt stöd till krigsbrottsutredning	16
2.9 Övrigt stöd	16
3. Humanitära insatser	17
3.1 Infrastruktur för humanitär närvaro	19
3.1.1 Humanitär anläggning på Haiti	20
3.2 Internationella aktörers förmåga att samverka och leda	21
3.2.1 Katastrofhanteringsstöd för krisen i Mellanöstern	22
3.3 Kapacitet för tillfälligt boende och bastjänster	23
3.3.1 Vatten- och sanitetslösningar i östra Tchad	23
3.4 Kapacitet för hantering av miljökonsekvenser	24
3.4.1 Avfallshantering på Grenada efter orkanen Beryl	24
3.5 Kapacitet inom min- och ammunitionshantering	25
3.6 Kapacitet inom jämställdhet och förebyggande av könsrelaterat våld	25
3.6.1 Arbete mot könsrelaterat våld i Kongo	26
4. Kapacitetsutvecklande resiliensinsatser	27
4.1 Regionala projekt	29
4.1.1 Insats inom jordbävningar och hälsokriser på västra Balkan och i Turkiet (IPA CARE, 2023–2028)	29
4.1.2 Stärkt responskapacitet i Sydostasien (LACER, 2020–2024)	29
4.1.3 Förbättrat civilskydd inom Östliga partnerskapet (PPRD East 3, 2020–2024)	30
4.1.4 Kapacitet inom översvämningar och bränder på västra Balkan (IPA FF, 2021–2024)	31
4.1.5 Internationellt utbildningsprogram i katastrofriskhantering i Syd- och Sydostasien (ITP DRM, 2018–2024)	31
4.2 Bilaterala projekt	32
4.2.1 Nytt samarbete i Moldavien (Strengthening Security Sector Governance in Moldova, 2024–2028)	32

5. Fredsfrämjande insatser	33
5.1 Stöd till EU:s Gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP)	34
5.1.1 Kapacitet inom sjukvård	35
5.1.2 Kapacitet inom kommunikation och informationssystem	36
5.1.3 Kapacitet inom administration	36
5.1.4 Kapacitet inom maritim säkerhet	37
5.1.5 Kapacitet inom HR	37
5.1.6 Kapacitet inom miljö och klimatsäkerhet	37
5.1.7 Kapacitet inom säkerhet	38
5.1.8 Kapacitet inom logistik	39
5.2 Stöd till FN	39
5.3 Stöd till OSSE	40
5.4 Stöd till Nato	42
6. Civilskyddsinsatser	43
6.1 Insatser för skogsbrandsbekämpning	44
6.2 Insatser för översvämningshantering	44
7. Jämställdhet	45
8. Insatsstatistik och ekonomisk redovisning	47

Sammanfattning

Vi har ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Hot mot vår säkerhet ska så långt som möjligt mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Samarbete med andra länder och organisationer är en förutsättning för att nå framgång i Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) uppdrag att utveckla och stärka civil beredskap.

I denna rapport redovisas den internationella insatsverksamhet som MSB har genomfört under 2024 och beskriver hur de övergripande målen för svensk bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik, Sveriges politik för global utveckling och det övergripande målet för Sveriges humanitära bistånd har implementerats under året.

Under året har sammanlagt 242 internationella insatser genomförts i jämförelse med föregående år, då antalet var 341. Ukraina är med bred marginal det land som mottagit mest stöd under 2024. Detta motsvarar ca 55 procent av hela den internationella insatsverksamheten. Största mottagarländerna av stöd från MSB under 2024 är i övrigt Somalia, Haiti och Etiopien.

Sammantaget har närmare 108 insatser kopplat till Ukraina pågått eller genomförts 2024. Totalt har 38 experter sekonderats och 1 440 ton donerat materiel har förmedlats till Ukraina. Ytterligare stöd har innefattat koordinering, skydd och återställande av infrastruktur, logistikstöd samt medicinska evakueringar av patienter och anhöriga. MSB har stärkt sin lokala närvaro i Ukraina genom att placera en medarbetare vid den svenska ambassaden i Kiev för att främja ett mer sammanhållet MSB gentemot partners i Ukraina. MSB har även etablerat ett projektkontor i Kiev med sex MSB-anställda.

Lärdomarna från stödet till Ukraina har lett till ökad kunskap om beredskapsbehoven för Sveriges civila försvar både inom MSB och i det breda civila beredskapssystemet. Det framgår bland annat i slutredovisningen av regeringsuppdraget ”Erfarenheter från Ukraina – lärdomar för det civila försvaret” (juni 2024) där MSB har studerat de utmaningar som observerats som en följd av kriget och vilka lärdomar som kan dras utifrån en analys av erfarenheterna.

MSB:s insatser som är kopplade till Ukraina sammanfattas i ett särskilt kapitel i denna rapport.

De särskilda medel som tilldelats MSB:s insatser i Ukraina under året har möjliggjort att verksamhet i övriga världen kunnat bibehållas.

Enligt FN är väpnade konflikter, klimatförändringar och ekonomiska faktorer tre av de huvudsakliga drivkrafterna bakom bedömningen att ca 300 miljoner människor förväntades vara i behov av humanitärt stöd under 2024.

Under året har MSB:s humanitära insatsverksamhet fokuserat på implementering och avslut. Verksamheten har haft sin tyngdpunkt i de centrala och östra delarna av Afrika. De väpnade konflikterna i Mellanöstern har under året lett till ett ökande antal insatser från MSB inom områden som informationshantering, koordinering och logistik. MSB har även bidragit till förbättrade förutsättningar för humanitär närvaro för humanitära organisationer genom att bygga upp boende-, kontors- och logistikanläggningar. Under året genomfördes de första insatserna med skyddsexperter, en förmåga som utvecklades under 2023.

Den globala finansieringen av de humanitära insatserna har inte utvecklats i takt med de senaste årens stigande behov. Till följd av minskade ekonomiska resurser har ett flertal av MSB:s FN-partners under 2024 genomgått interna omstruktureringar. Nedskärningarna förväntas bestå över längre tid.

Under 2024 har MSB fortsatt att bidra till att stärka integreringen i EU:s civilskyddsmekanism och stödja förutsättningarna för EU:s utvidgningsländer att närma sig EU. Bland annat har MSB under året fortsatt att koordinera programmet Capacity for Risk Management of Earthquakes and Health Emergencies (IPA CARE). Under 2024 har MSB även slutfört det Sidafinansierade International Training Program for Disaster Risk Management (ITP DRM) som är riktat till Bangladesh, Nepal och Filippinerna.

MSB:s fredsfrämjande verksamhet har under året bidragit till att EU, FN och OSSE har fått en stärkt förmåga i sina uppdrag att förebygga och hantera kriser och konflikter. Det största tematiska insatsområdet för de fredsfrämjande insatserna har varit akut omhändertagande och säkerhet. MSB har bland annat genomfört sjukvårdsutbildningar inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Under 2024 har MSB även förberett sekondering och bistått i uppbyggnaden av Nato:s Joint Analysis Training and Education Centre (JATEC) i Polen.

Inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism har MSB fokuserat på att stödja civilskyddsinsatser till Ukraina. Sverige har även bistått Bulgarien och Nordmakedonien i samband med omfattande skogsbränder, genom aktivering av de fyra skopande flygplan som ingår i rescEU.

MSB har under året fortsatt utveckla arbetet med integreringen av ett genus- och jämställdhetsperspektiv, implementering av agendan för kvinnor, fred och säkerhet och att förebygga och hantera könsrelaterat våld.

1. Inledning

I Sveriges nationella säkerhetsstrategi (Skr. 2023/24:163) konstateras att svensk säkerhetspolitik bygger på att hot mot vår säkerhet så långt som möjligt ska mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Samarbete med andra länder och organisationer är även en förutsättning för att nå framgång i Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) uppdrag att utveckla och stärka civil beredskap. I den långsiktiga verksamhetsinriktningen för MSB 2030 anges att:

"EU-samarbetet och det internationella samarbetet bidrar till att stärka Sveriges motståndskraft. På liknande sätt bidrar Sverige till motståndskraft och säkerhet även i vår omvärld."

Sammanstrålade och förstärkande hot och systematisk ojämlikhet får allvarliga konsekvenser för en allt större del av världens befolkning. Enligt FN är väpnade konflikter, klimatförändringar och ekonomiska faktorer tre av de huvudsakliga drivkrafterna bakom bedömningen att ca 300 miljoner människor förväntades vara i behov av humanitärt stöd under 2024.

Genom att utveckla samarbeten och partnerskap med andra får vi del av erfarenheter och kunskap. Via vårt EU- och internationella samarbete bidrar vi till att genomföra regeringens inriktning kring utveckling av förtroendefulla relationer med länder och organisationer.

I den nya strategiska inriktningen för svenskt bistånd, Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt, ger regeringen Ukraina och närområdet högsta prioritet. Under 2024 har MSB fortsatt leverera stöd till Ukraina genom olika typer av insatser inom humanitärt-, fredsfrämjande- och långsiktigt utvecklingssamarbete. De särskilda medel som tilldelats MSB:s insatser i Ukraina under året har möjliggjort att verksamhet i övriga världen kunnat bibehållas.

1.1 MSB:s insatsverksamhet

I Förordning (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap framgår att:

"Myndigheten ska kunna medverka med insatser i Sveriges internationella humanitära verksamhet och får delta i räddnings- och katastrofinsatser vid katastrofer i andra länder som kräver omedelbara åtgärder. Myndigheten ska även kunna stödja biståndsinsatser som avser humanitär minhantering, stärkande av katastrofberedskap och tidig återuppbyggnad efter katastrofer. Vidare ska myndigheten i samverkan med andra berörda myndigheter och organisationer förbereda så att myndigheten, i en situation då många svenska medborgare eller personer med hemvist i Sverige drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof utanför Sverige, med kort varsel i ett inledande skede kan stödja utlandsmyndigheter och de nödställda. (...)

Myndigheten ska på regeringens uppdrag kunna stödja internationella insatser inom civil krishantering och fredsfrämjande."

MSB:s operativa avdelning ansvarar för den operativa hanteringen av samhällsstörningar vid olyckor, kriser och krig. Avdelningen samordnar verksamheten inom områdena insatser, personal, logistik och operativ ledning. I uppgiften ingår att stärka nationell beredskap, driva och inrikta den aktörsgemensamma hanteringen av samhällsstörningar, stärka andra aktörer med kompetens och materiel vid insatser och prioritera och fördela förstärkningsresurser. Stödet riktar sig till svenska kommuner, länsstyrelser och till andra länder, EU och FN i samband med större händelser. För MSB är den nationella och internationella insatsverksamheten nära förbundna och ger stora ömsesidiga synergier.

I början av 2024 beslutades Inriktning för MSB:s internationella insatser 2024–2026. Målet för MSB:s internationella insatser är:

"Stärkt gränsöverskridande motståndskraft och en ökad gemensam förmåga att tillsammans med andra länder och organisationer effektivt förebygga, minska och hantera konsekvenser av risker, olyckor, kriser och krig."

De olika internationella insatserna styrs av olika principer och bidrar därför till det övergripande målet på olika sätt.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget har förskjutit de internationella insatserna geografiskt mot Ukraina och dess närområde samtidigt som förväntningarna på MSB att kunna bidra i hanteringen av kriser i andra delar av världen kvarstår.

1.2 Återrapportering

Denna rapport utgör MSB:s återrapportering utifrån myndighetens Regleringsbrev för budgetåret 2024. Här framgår att myndigheten ska:

"redovisa omfattning och kostnad av myndighetens verksamhet inom internationella insatser och inom internationell civil krishantering (enligt regleringsbrev för 2024 avseende anslaget 1:1 UO7 ap. 41 och ap. 15) och hur de övergripande målen för svensk bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik och Sveriges politik för global utveckling samt det övergripande målet för Sveriges humanitära bistånd har implementerats i relevanta delar av insatsverksamheten.

Redovisningen ska i tillämpliga delar vara uppdelad utifrån insats och även redovisas uppdelat på kön. Även civilt stöd till förmån för Ukraina och omkringliggande länder som finansieras inom detta anslag ska redovisas. Redovisningen ska ske i en separat rapport i anslutning till årsredovisningen."

I denna rapport redovisas den internationella insatsverksamhet som MSB har genomfört under 2024 och beskriver hur de övergripande målen för svensk bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik, Sveriges politik för global utveckling och det övergripande målet för Sveriges humanitära bistånd har implementerats under året.

2. Ukraina

Under 2024 har MSB fortsatt stödja Ukrainas motståndskraft mot den ryska aggressionen och krigföringen genom olika humanitära- och fredsfrämjande insatser samt långsiktigt utvecklingssamarbete. Sammantaget syftar MSB:s stöd till att minska konsekvenserna av den fullskaliga invasionen på den ukrainska befolkningen och öka Ukrainas samhällliga uthållighet under det pågående kriget.

För att säkerställa ett långsiktigt stöd som är hållbart över tid, etablerade MSB i början av året ett myndighetsövergripande strategiskt projekt med målsättning att leverera ett sammanhållet, hållbart och effektivt arbete i och för Ukraina, som möter Ukrainas behov.

För att genomföra insatserna i Ukraina har MSB under 2024 tilldelats 180 mnkr från regeringen. MSB har i augusti 2024 inlett ett treårigt Sidafinansierat projekt med fokus på stöd till räddningstjänst och minhantering med en budget om 190 mkr för perioden 2024–2027.

I detta kapitel redovisas resultat av de insatser som genomförts i Ukraina inom ramen för MSB:s olika insatstyper.

2.1 Insatser med anledning av kriget i Ukraina

MSB:s insatser inriktas främst mot fyra prioriterade områden: stöd till minhantering, stöd till sjukvårdsberedskap, stöd till räddningstjänst och stöd till energisektorn. Det innefattar koordinering och transport av inköpt och donerat materiel, luftburen sjuktransport, utsändande av experter samt utbildning och kapacitetsuppbyggnad. Myndigheten har fortsatt kanaliserat stora delar av stödet via EU:s civilskyddsmekanism och civilskyddsmekanismens koordineringscenter, Emergency Response and Coordination Centre (ERCC).

Under 2024 har 108 insatser kopplat till Ukraina genomförts. Totalt har 38 experter sekonderats och 1 440 ton donerat materiel har kunnat förmedlas till Ukraina.

De för Sverige värdefulla lärdomarna från stödet till Ukraina har omhändertagits bland annat i slutredovisningen av regeringsuppdraget ”Erfarenheter från Ukraina – lärdomar för det civila försvaret” (juni 2024) vilket lett till ökad kunskap om beredskapsbehoven för Sveriges civila försvar både inom MSB och i det breda civila beredskapssystemet. Flera enheter och avdelningar på myndigheten involveras i att kontinuerligt samla in och omhänderta lärdomar från Ukraina.

MSB ingår i flera nätverk för att stärka svenskt stöd till Ukraina, bland annat Team Sweden nätverket som hålls samman av Utrikesdepartementet och Myndighetsnätverket för Ukraina som koordineras av SPIDER vid Stockholms universitet. I det senare har MSB varit mycket aktivt i att stärka svenska myndigheters närvaro och att främja ett relevant svenskt stöd till Ukraina.

Under 2024 har MSB stärkt sin lokala närvaro i Ukraina genom att placera en medarbetare vid den svenska ambassaden i Kiev. Syftet med ambassadplaceringen är att främja ett mer sammanhållet MSB gentemot partners i Ukraina och att i än högre grad skraddarsy MSB:s stöd genom ökad dialog. MSB har också etablerat ett projektkontor i Kiev med sex MSB-anställda.

2.2 Materiel- och transportstöd

MSB koordinerar och transporterar donerat materiel från Sverige, från MSB och andra aktörer, för att bistå med nödvändiga resursförstärkningar inom samhällskritiska sektorer. MSB erbjuder även ett omfattande logistikstöd, inklusive upphandling och bekostnad av transporter, för att möjliggöra för svenska aktörer att donera den materiel och de produkter som Ukraina har behov av. Stödet har bidragit till att öka kapaciteten och resurserna för de ukrainska myndigheterna och andra organisationer som efterfrågat hjälp. Det har även bidragit till att samhällsviktiga aktörer i Ukraina, såsom räddningstjänst och sjukvård, har kunnat upprätthålla sina verksamheter.

Exempel på materiel som skickats till Ukraina är räddningstjänstutrustning, utrustning för minhantering, CBRN-utrustning, läkemedel, ambulanser och brandbilar, samt materiel till infrastruktur inom energi- och transportsektorerna. Inom sjukvårdsområdet har MSB, tillsammans med bland annat Socialstyrelsen, fått ett särskilt regeringsuppdrag att genomföra transporter av donationer av bland annat läkemedel och medicinsk utrustning.

Under 2024 har totalt omkring 1 440 ton utrustning skickats till drabbade områden med ett uppskattat värde på drygt 136 miljoner kronor, varav näringslivet och offentlig sektor donerat materiel till ett uppskattat värde på 38 miljoner kronor och MSB donerat materiel för cirka 98 miljoner kronor.

Under 2024 har MSB noterat en nedgång i antal donationer från både offentliga och privata aktörer i Sverige. Flera myndigheter har uttryckt ett intresse för att donera men har varit osäkra på regelverket och huruvida de har mandat att fatta beslut om donationer. MSB har fört dialog med Utrikesdepartementet om behovet av att tydliggöra för myndigheterna att donationer är önskvärda samt klargöra regelverket. Dessutom har MSB genomfört flera initiativ för att nå ut till svenska företag för att uppmuntra till donationer.

2.3 Hantering av oexploderad ammunition och minor

Ukraina har ett stort behov av stöd för att hantera oexploderad ammunition och minor som en konsekvens av kriget. De kvarliggande explosiva resterna utgör en stor risk för den ukrainska befolkningen, boskap och den för hela världen

mycket viktiga spannmålsproduktionen. Det skapar även stora samhällsstörningar då reparation av viktig infrastruktur som har skadats eller helt förstörts hindras. För att Ukraina ska kunna lokalisera och förstöra de explosiva resterna är det av avgörande betydelse att de som genomför rövningen har nödvändig teknisk utrustning och utbildning.

MSB har under 2024 fortsatt att bidra med omfattande stöd till ansvariga ukrainska myndigheter för minhantering. MSB har bland annat gett stöd i form av material till utbildningsinsatser och uppfört och donerat en tillfällig boendelösning för att möjliggöra omedelbar uppstart av minröjningsutbildning, i väntan på att permanent infrastruktur blir färdigbyggd.

Under 2024 startade projektet 'Strengthening Ukraine's resilience: Mine Action and Rescue Service' (MARS) där en del utgörs av ett långsiktigt stöd till minhantering (se avsnitt 2.4). Stödet omfattar bland annat nybyggnationer och renovering av väderbeständiga lokaler. Syftet är att öka kapaciteten hos de statliga aktörerna att genomföra grund- och repetitionsutbildningar och på det sättet bidra till ett ökat antal operativa rövningseenheter.

Ett flertal tekniska experter har under året även sekonderats till FN-organen United Nations Office for Project Services (UNOPS) och United Nations Development Programme (UNDP) inom områdena ammunitionsrövning, säkerhetsutbildning, sjukvårdsutbildning, logistik och administration. Dessa expertstöd ska stärka nationella myndigheters långsiktiga kapacitet att hantera den enorma problematik som minor, improviserade explosiva laddningar och oexploderad ammunition utgör i Ukraina.

2.4 Stöd till räddningstjänsten

MSB:s nystartade treåriga projekt 'Strengthening Ukraine's resilience: Mine Action and Rescue Service' (MARS) har det övergripande målet att stärka ukrainsk motståndskraft och förmåga att effektivt minska och hantera konsekvenserna av olyckor, nödsituationer och krig genom stöd till Ukrainas minhanterings- och räddningstjänstförmåga. Räddningstjänstdelen i projektet inriktar sig på att öka integrering i EU:s civilskyddsmekanism som en del i EU-närmande och att stärka förmågan att hantera CBRN-händelser (händelser som omfattar kemiska, biologiska, radioaktiva eller nukleära hot). Samarbete kommer att ske med MSB:s ukrainska motsvarighet: State Emergency Service of Ukraine (SESU) kring kapacitetsutveckling och materielstöd.

Projektet har under hösten 2024 befunnit sig i start- och uppbyggnadsfas. Fokus har varit att bygga en hållbar grund och skapa ett brett ägandeskap hos insatsens personal för att de tvärgående frågorna jämställdhet, mänskliga rättigheter, miljö och klimat systematiskt ska integreras i arbetet. Detta har inledningsvis handlat om att stärka förmågan hos personalen att identifiera ingångar för frågorna inom ramen för deras arbetsområden och att säkerställa att analyser och behovsbedömningar har ett integrerat rättighets-, jämställdhets- och miljöperspektiv.

Ett arbete har även inletts för att säkerställa att insatsen aktivt förebygger och kan hantera fall av diskriminering och sexuella trakasserier och utnyttjande på ett effektivt och professionellt sätt.

2.5 Sekonderad personal och expertstöd

Under 2024 kunde MSB bistå med 38 sekonderade krishanteringsexperter till FN och EU inom samordning, informationshantering, biståndseffektivitet, koordinering, nödboende och infrastruktur, jämställdhet, minhantering samt logistik. Experterna har bidragit till att säkerställa att FN, EU och nationella myndigheter har stärkt kapacitet att stödja Ukrainas hantering av konsekvenserna av kriget. De organisationer som MSB har sekunderat experter till under 2024 är European Climate Prediction (EUCP), European Union Advisory Mission (EUAM), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), International Organization for Migration (IOM), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Office for Project Services (UNOPS), United Nations Populations Fund (UNFPA) och United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) i Ukraina och kringliggande länder.

I Rumänien och Ungern har MSB gett expertstöd inom informationshantering i syfte att effektivisera och systematisera informationsinhämtningen så att flyktingresponsen blir väldimensionerad och faktagrundad. För UNDP i Ukraina har en expert inom biståndseffektivitet spelat en nyckelroll i arbetet till stöd för Ukrainas återhämtningsinsatser. Bland annat har experten lett arbetet med att ta fram organisationens strategiska prioriteringar och bidragit till att ramverket för hållbar återhämtning på lokal nivå ligger i linje med nationella prioriteringar för en långsiktig återuppbyggnad av landet. Jämställdhetsrådgivaren har varit drivande i utvecklingen av 2024 års strategi och handlingsplan för jämställdhet och stöttat integreringen inom UNDP:s omfattande landsprogram. Landskontoret driver nu sin första informationskampanj mot civilsamhället för att motverka könsrelaterat våld.

Expertstödet genom sekunderingar till UNHCR och IOM har fokuserat på boende och har bidragit med bostadslösningar för drabbad befolkning. Informationshanteringsexperter som sekunderats till IOM och UNDP har bidragit till rapporteringsstrukturer och system för att hantera och underlätta flödet av information. Minhanteringsexperter via UNDP och UNOPS har stöttat flertalet nationella ukrainska myndigheter som State Special Transportation Service (SSTS), National Police Ukraine (NPU) samt SESU i deras minhanteringsuppdrag. En Emergency Response Area Coordinator har bidragit till UNFPA:s arbete. MSB har även bidragit med nio teammedlemmar, inklusive CBRN-experter, till en EUCP Technical Assistance and Support Module (TAST)-insats för ett rådgivande uppdrag efter begäran från Ukrainas inrikesminister.

En säkerhetsrådgivare var under början av året sekonderad för att stödja OSSE:s Support Programme to Ukraine (SPU) för att öka OSSE:s förmåga att verka i landets efter Rysslands invasion. Den sekonderade bidrog med att upprätta säkerhetsplaner, gjorde säkerhetsbedömningar, utformade standard operational procedures och instruktioner för att säkerställa en grundläggande säkerhet för nationell och internationell personal. OSSE hade stora svårigheter att verka i Ukraina utan ett mandat och ackreditering.

På huvudkontorsnivå stöttar MSB med personal till OSSE:s säkerhetsorganisation. En av säkerhetsrådgivarna har ansvar för Ukraina och har möjliggjort OSSE:s åtaganden genom Support Programme for Ukraine (SPU) med säkerhetssektionen i Kiev. Detta innefattar granskning och godkännande av personalresor, säkerhetsriskbedömningar och säkerhetsplaner samt fastställande av minimikrav för SPU:s operativa verksamhet. Åtgärderna har stärkt säkerhetsorganisationen kring insatsens personal. En sekonderad säkerhetsanalytiker har tillfälligt under året bidragit till att avlasta befintlig säkerhetspersonal och analyserat händelseutvecklingen i Ukraina dagligen. Ett arbetsutkast till en säkerhetsanalys för framtida utmaningar 2025 har tagits fram för hela OSSE och säkerhetsindikatorer har utvecklats för att förbättra säkerhetsarbetet i SPU. Den av MSB sekonderade utbildningsansvarige har som uppgift att verka kvalitetssäkrande för den dokumentation som tas fram för Ukraina men även fokusera på säkerhetsutbildningar och övningar, inklusive krisberedskaps- och evakueringsövningar i sex fältmissioner, samt tre Security Management Team-träningar (SMT) för att öka förståelsen för OSSE:s Security Management System och förbättra krisberedskapen hos högre chefer.

En sekonderad CIS-expert för CIS (communications and information systems) för EUAM Ukraina har upprättat, gjort underhåll och utvecklat missionens kommunikations- och informationssystem. Detta har stärkt insatsens kommunikationsförmåga internt och med partnerorganisationer i landet, inklusive delar som varit och är utsatta för hot av Rysslands aggression. Experten har också utbildat personal och fungerat som tjänsteförträttande Chef CIS vid behov, samt erbjudit tekniskt stöd till svenska ambassaden och annan svensk utsänd personal.

I EUAM Ukraina arbetar miljörådgivare med att ta fram eller utveckla insatsernas miljöpolicy och miljöledningssystem, vilket ska minska resurs- och klimatavtryck utan att påverka effektivitet, funktionalitet eller säkerhetsfrämjande åtgärder. Rådgivare har arbetat med att utveckla en nationell policy för maritim skydd tillsammans med myndighetspartners och har även arbetat med att öka personalens och partnerorganisationers förståelse och kunskap om miljö- och klimatsäkerhetsfrågor.

MSB och Kustbevakningen (KBV) samverkar med EU för att ge ett brett stöd till Ukraina inom den maritima säkerhetssektorn. Under våren genomförde experter från MSB en omfattande behovsbedömning på uppdrag av EU:s civila krishanteringsinsats i Ukraina (EUAM). En av rekommendationerna var att stärka samverkan mellan ukrainska myndigheter och andra europeiska motsvarigheter. Under hösten genomförde MSB och Kustbevakningen ett studiebesök av Ukraine Maritime Guard (MG) i Sverige och en workshop i Odessa. Resultatet av workshopen ligger nu till grund för det beslut om stöd som Sverige och EU fattat avseende leverans av fartyg, båtar, utrustning, materiel och utbildning till MG Ukraina. Samarbetet med MG har stärkt dess förståelse för att agera i enlighet med internationella standards till sjöss och i samverkan med andra aktörer och nationer. Det planerade och utlovade stödet under 2025 förväntas att kraftigt öka MG:s framtida förmåga till gränsbevakning, lagföring, sjöräddning och miljö/oljeskydd.

2.6 Sjukvårdsutbildningar i akut omhändertagande

Den begränsade nivån på grundläggande sjukvårdsutbildning hos civila och militära aktörer i Ukraina leder till många fall av svårt skadade och döda som hade kunnat undvikas. Behoven av utbildning inom området är enorma, och efterfrågan på utbildning har inte minskat under åren som gått sedan den fullskaliga invasionen.

MSB har sedan i maj 2022 stöttat ukrainska organisationer med utbildning inom sjukvårdsområdet. Utbildningar för olika typer av sjukvård i krig har genomförts och representanter för både ukrainsk polis och frivilligorganisationer har deltagit och utbildats på instruktörsnivå (s.k. training of trainers). De har även försetts med en egen förstahjälpen-utrustning, vilket möjliggjorts genom donationer från andra aktörer. Under 2024 har 40 personer utbildats. Utbildningarna har bidragit till organisationernas förmåga att genomföra evakuering av skadade från frontnära områden. MSB beräknar att de instruktörer som MSB har utbildat över åren i sin tur har bidragit till att ca 60 000 personer i Ukraina genomgått grundläggande sjukvårdsutbildning. Målgruppen för dessa utbildningar innefattar bland annat civila, militärer, poliser, räddningstjänstpersonal och personal på kraftverk.

MSB har även under 2024 fortsatt att genomföra utbildning i FN:s sjukvårds-koncept Emergency Trauma Bag (ETB) Training, och Individual First Aid Kit (IFAK) med civil FN-personal i Ukraina som mottagare. Stödet har kanalisserats genom World Food Programme (WFP), United Nations Office for Project Services (UNOPS) och United Nations Department for Safety and Security (UNDSS). Syftet har varit att öka förmågan för civil FN-personal att genomföra livräddande och livsuppehållande insatser vid händelser av plötslig sjukdom, olyckor, väpnad konflikt eller terrorhändelser, till dess att ordinarie sjukvårdsförmåga kan ta över vården.

MSB har utbildat omkring 120 FN-personal i akut omhändertagande under 2024. Detta har inneburit tillfällen för FN-systemet att träna egna instruktörer inom konceptet ETB och IFAK vilket har resulterat i att UNDSS därtill har haft förmåga att självständigt genomföra fyra ETB-träningar på ukrainska med ytterligare sammanlagt 64 godkända deltagare.

2.7 Luftburen sjuktransport

Förfrågningarna om luftburen sjuktransport (medicinsk evakuering) från Ukraina har fortsatt att komma in inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism. MSB, Socialstyrelsen och Migrationsverket har sedan juli 2022 ett regeringsuppdrag (Ju2022/02509) att genomföra medicinska evakueringar från Ukraina till Sverige av skyddsbehövande som omfattas av EU:s massflyktsdirektiv. Det har handlat om att transportera skadade, civila och kombattanter, till Sverige för sjukhusvård.

Under 2024 har Sverige genomfört 15 medicinska evakueringar om totalt 70 patienter och 48 anhöriga. Totalt sedan 2022 har Sverige omhändertagit 8,5 procent av de totala förfrågningarna från Ukraina. Sverige har under 2024 fortsatt att vara bland de tio länder som tagit emot flest patienter inom den övergripande EU-insatsen, specifikt under 2024 på plats sju.

2.8 Tekniskt stöd till krigsbrottsutredning

Under våren 2024 fick MSB ett nytt uppdrag att förse Ukraina med tekniskt stöd till krigsbrottsutredning för att öka de specificerade myndigheternas förmåga att utreda och åtala krigsbrott och stärka förutsättningarna för Ukrainas EU-närmande.

Stödet har utarbetats i samverkan med flera internationella och ukrainska aktörer och är planerat att genomföras under både 2024 och 2025. Det omfattar flera olika delar, bland annat att tillhandahålla materiel (hårdvara och utrustning för exempelvis datalagring), mjukvara och mjukvaruutveckling för att både digitalisera utrednings- och åtalsarbetet och att genom analytiska verktyg öka förmågan till krigsbrottsutredning. Stödet implementeras i samarbete med EU:s stödinsats i Ukraina, EUAM Ukraine, och riktar sig till de ukrainska myndigheterna Office of Prosecutor General, National Police Ukraine och State Security Service Ukraine.

Under 2024 har MSB köpt in hårdvara nödvändig för datalagring med åklagarmyndigheten och säkerhetsstjänsten som mottagare, samt IT-utrustning åt enheter inom den nationella polisen som arbetar med krigsbrottsutredning samt åklagarmyndighetens nya kontor i Odessa. Under 2025 kommer stödet fokusera på att fortsätta stödja åklagarmyndighetens arbete med att införa den tredje fasen av ett digitaliserat ärendehanteringssystem.

2.9 Övrigt stöd

Inom ramen för rescEU, som är ett EU-gemensamt initiativ med syfte att förstärka deltagande staters beredskaps- och insatskapacitet, har MSB under 2024 skickat 5 000 sängar till Ukraina.

3. Humanitära insatser

Målet med MSB:s humanitära insatser

Målet med MSB:s humanitära insatser är att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet för nödlidande människor som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter, katastrofer eller andra katastrofliknande förhållanden.

Målet ska nås genom att MSB flexibelt och skräddarsytt möter humanitära partners behov där de humanitära behoven är som störst.

2024 har utgjort ännu ett utmanande år för den humanitära situationen i världen. Väpnade konflikter, klimatförändringar och ekonomiska faktorer är enligt FN de tre huvudsakliga drivkrafterna bakom bedömningen att ca 300 miljoner människor förväntades vara i behov av humanitärt stöd under året (*Global Humanitarian Overview 2024*).

Den globala finansieringen av de humanitära insatserna har inte utvecklats i takt med de senaste årens stigande behov. Under 2024 har ett flertal av MSB:s FN-partners genomgått en intern omstrukturering till följd av minskade ekonomiska resurser. Nedskränningarna förväntas bestå över längre tid och har under året bekräftats, både i MSB:s dialoger med humanitära partners inom FN-systemet och på plats i insatsområden där MSB kunnat notera bristande resurser och svagheter i kontinuiteten hos biståndsaktörerna. Detta påverkar även MSB:s insatser, där insatserna inte sällan behöver förlängas för att partners inte har haft möjlighet att bemanna positioner som är tänkta att tas över från MSB för att förvalta resultaten av myndighetens stöd.

En väl fungerande humanitär respons syftar till att nå och effektivt förbättra situationen för människor som drabbats av eller riskerar att drabbas av humanitära katastrofer. MSB:s humanitära insatser är en del i Sveriges humanitära arbete inom ramen för det övergripande målet att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet, till förmån för nödlidande människor, som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter, naturkatastrofer eller andra katastrofliknande förhållanden.

MSB:s humanitära verksamhet har under 2024 fortsatt präglats av Rysslands krig i Ukraina (se kapitel 2). Liksom föregående år har myndigheten dock fått extra medel öronmärkta för Ukraina. Därmed har den ordinarie humanitära finansieringen från Sida även fortsättningsvis kunnat fokusera på de stora behoven i övriga världen. Under hösten har myndigheten också ingått en överenskommelse med EU om ytterligare finansiering för humanitär verksamhet.

Den tvååriga överenskommelsen omfattar initialt 2 miljoner euro som kan användas huvudsakligen för materielkostnader i vissa omfattande insatser. Medlen kompletterar därmed den årliga finansieringen från Sida som för närvarande uppgår till ca 130 miljoner kronor per år.

MSB:s humanitära insatsverksamhet har under året haft sin tyngdpunkt i de centrala och östra delarna av Afrika, där den humanitära situationen på många håll är utmanande sedan decennier tillbaka. En utmärkande faktor för 2024 är den fortsatta interna konflikten i Sudan som resulterat i en humanitär katastrof inom landet men även lett till betydande flyktingströmmar till grannländerna.

Även de väpnade konflikterna i Mellanöstern har under året lett till ett ökande antal insatser från MSB inom områden som informationshantering, koordinering och logistik. På grund av det bristande tillträdet för humanitära aktörer, exempelvis i Gaza, har MSB:s stöd ändå varit relativt begränsat.

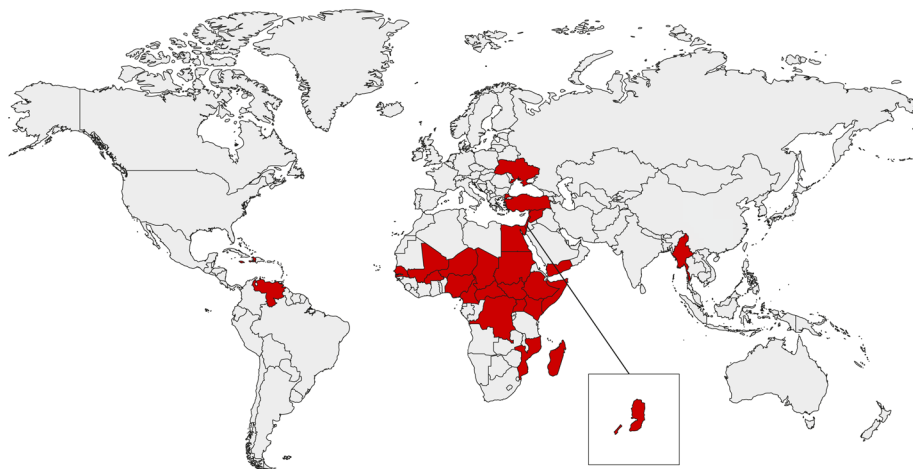
Under 2024 har fokus för MSB:s större insatser legat på implementering och avslut. Detta gäller boende-, kontors- och logistikanläggningar för att stärka förutsättningarna för humanitära aktörers närvaro i Etiopien respektive Haiti samt ett flerårigt stöd med sjukvårdsutbildning i akut omhändertagande riktat till FN-personal, för att stärka den humanitära personalens möjligheter att hantera akuta skadesituationer i ett flertal länder. Ett omfattande boende- och kontorsprojekt har också påbörjats i Somalia, en insats som kommer att pågå även under 2025. MSB har därutöver också lämnat stöd till främst FN:s humanitära organ genom utsändande av experter inom ett stort antal sakområden.

MSB har inom verksamhetsområdet humanitära insatser genomfört 178 insatser under 2024. Detta är en minskning jämfört med 272 insatser under 2023. Huvudorsaken till minskningen är att verksamheten till stöd för Ukraina består av färre men större insatser jämfört med föregående år.

De största insatsländerna mätt som antal pågående insatser under året är Ukraina, Somalia och Tchad. Ser man till insatsernas ekonomiska omfattning så är Ukraina med bred marginal det land som mottar störst stöd. Detta är en följd av de särskilda medel som har tilldelats MSB för att genomföra insatser i Ukraina.

Sedan 2019 använder MSB fem uppföljningsindikatorer för att mäta resultaten av genomförda humanitära insatser. Indikatorerna syftar till att följa upp i vilken mån myndigheten når de resultat insatserna strävar efter att nå, liksom att ge underlag för att bedöma trender i måluppfyllelsen. De övergripande resultaten under 2024 har utvecklats positivt jämfört med 2023. Detta är en förväntad utveckling, då resultaten under 2023 påverkades negativt av omvärldshändelser i Sudan och Afghanistan, vilket resulterade i låg resultatuppfyllelse för flera då pågående insatser.

Nedan ges exempel från MSB:s insatsverksamhet, uppdelat utifrån de tematiska områden där MSB arbetar med humanitära insatser. Av utrymmesskäl beskrivs endast en mindre del av insatserna här, medan redovisningen av alla insatser finns att tillgå i MSB:s löpande insatsdokumentation. De Ukraina-relaterade insatserna redovisas i ett separat kapitel i årsrapporten (se kapitel 2), medan detta kapitel fokuserar på humanitära insatser i övriga världen.

Figur 1. Karta över länder där MSB genomfört humanitära insatser under 2024

De utmarkerade länderna på kartan är: Burkina Faso, Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Egypten, Etiopien, Grenada, Haiti, Israel, Jamaica, Jemen, Kamerun, Kenya, Libanon, Madagaskar, Mali, Moçambique, Myanmar, Niger, Nigeria, Palestina, Senegal, Somalia, Sudan, Sydsudan, Syrien, Tchad, Turkiet, Uganda, Ukraina och Venezuela.

3.1 Infrastruktur för humanitär närvaro

Många humanitära kriser uppstår och pågår idag i områden med väpnad konflikt, omfattande säkerhetsproblematik och bristande infrastruktur. En av de huvudsakliga utmaningarna för hjälporganisationer är att ge förutsättningar för sin personal att kunna arbeta och bo på svårtillgängliga och osäkra platser i världen. Den humanitära närvaron är på många håll starkt utmanad och humanitär personal arbetar och lever med hög risk. MSB arbetar i enlighet med sitt resultatramverk för att bidra till säkerställd kapacitet för etablering, utökning och fortsatt säker närvaro för ansvariga aktörer vid genomförandet av kris- och katastrofhanteringsinsatser.

Under 2024 har MSB bistått sina partners i det internationella hjälparbetet med förbättrade förutsättningar för humanitär närvaro för personal och organisationer. Det har innefattat etablering och förbättring av boende-, kontors- och logistikanläggningar liksom olika typer av logistiskt och tekniskt expertstöd. 23 insatser har genomförts i kris- och konfliktdrabbade områden i bland annat Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien, Haiti, Kamerun, Libanon, Niger, Nigeria, Somalia, Sydsudan, Syrien och Tchad. Mottagande organisationer har varit WFP, UNHCR, WHO och IOM.

Ett större boende- och kontorsprojekt har under året färdigställts i Bokh, Etiopien. På grund av ökade flyktingströmmar från Somalia till Doolo Zone i Etiopien har FN:s flyktingorgan, UNHCR, efterfrågat stöd från MSB. Området är otillgängligt och saknade infrastruktur för att kunna inhysa biståndspersonal.

MSB:s insats syftade till att upprusta och utrusta befintliga byggnader för boende samt att etablera en tältbaserad kontorsanläggning för biståndsorganisationerna att verka från. När insatsen nu är färdigställd har förutsättningarna stärkts för de humanitära biståndsorganisationerna att verka i området. Insatsen har även haft en hållbarhetsprofil, exempelvis genom att kontorsanläggningen drivs med solenergi. Detta bidrar till sänkta driftskostnader, minskade utsläpp och minskade behov av bränsletransporter i en logistiskt komplex miljö.

Ett omfattande boende- och kontorsprojekt har under året också påbörjats för FN:s livsmedelsprogram (WFP) i Somalia. I övrigt har MSB bidragit till flera FN-organ med expertis inom områden såsom upphandling, transport samt med el- och byggingenjörer. Stöd med logistikkompetens är också vanligt förekommande inom detta verksamhetsområde. I Centralafrikanska republiken och Niger har exempelvis MSB:s logistiker bidragit till logistikbedömningar där resultatet är dokumentation av de logistiska förutsättningarna som sedan kan användas av ett stort antal humanitära aktörer i området då de genomför sina insatser. Genom ett mindre personellt stöd kan MSB därigenom bidra till resultat som kan nyttjas av många parter och således bidra till att effektivisera den humanitära responsen under kommande år.

3.1.1 Humanitär anläggning på Haiti

Befolkningen på Haiti lider av svår matosäkerhet och behoven av humanitärt bistånd är stora. Återkommande naturkatastrofer har påverkat såväl människor som infrastruktur och detta förväntas ske även framgent som en konsekvens av landets utsatta läge och låga motståndskraft. Säkerhetssituationen i landet, där kriminella gäng utgör ett allvarligt hot, gör också att humanitärt tillträde och humanitära program påverkas negativt.

På förfrågan från FN:s livsmedelsprogram (WFP) påbörjade MSB under 2023 byggnationen av en boende-, kontors- och logistikanläggning i Miroguane. Insatsen ska tillgodose behov av ökad humanitär närvaro för WFP och andra humanitära aktörer, stärkt logistisk kapacitet och stärkt matberedskap. Arbetet inkluderar uppgradering och nybyggnation av bland annat boendeplatser för sex personer, kontorsplats för 30 personer, mötesrum för 40–50 personer, förrådsanläggningar, fordonsverkstäder, säkerhetsuppgraderingar och energiförsörjning med solenergianläggning.

Insatsen har försenats jämfört med ursprunglig tidplan. Detta beror på den markant försämrade säkerhetssituation under 2024, som bland annat lett till att MSB:s personal varit evakuerad från Haiti under stora delar av året. Situationen har dock varit lugn i Miroguane och konstruktionsarbetena har kunnat genomföras i reducerad hastighet av upphandlade entreprenörer, även under tiden då MSB:s personal inte funnits på plats. Det stora behovet av anläggningen har också påvisats genom att delar av den tagits i bruk av humanitär personal så snart det varit möjligt, även om anläggningen som helhet fortfarande inte varit färdigställd.

Under hösten 2024 kunde MSB:s personal återvända till Haiti för att slutföra den sista etappen av projektet. Anläggningen färdigställdes i allt väsentligt under 2024, men insatsen har förlängts några månader in i 2025 för att säkra

kvalitet och ge tillräcklig tid för en gedigen överlämning till den mottagande organisationen. Vid projektets slutförande är det MSB:s bedömning att anläggningen utgör ett viktigt bidrag till säkerställd kapacitet för etablering, utökning och fortsatt säker närvaro för de humanitära aktörerna i området, i linje med målsättningen i MSB:s resultatramverk.

3.2 Internationella aktörers förmåga att samverka och leda

En viktig komponent av det humanitära arbetet är samordningen mellan aktörer som levererar nödhjälp till de drabbade. Gemensamma prioriteringar, tillförlitlig information, effektiva samordningsforum och funktionella kommunikationsmöjligheter är avgörande för en väl fungerande samordning. I linje med myndighetens resultatramverk arbetar MSB för att säkerställa kapacitet hos ansvariga aktörer att ta emot och samordna stöd i samband med humanitära kriser och katastrofer.

Under 2024 har MSB tillhandahållit kompetens och materiel inom koordinering, informationshantering och informations- och kommunikationsteknologi (ICT) i 36 insatser till stöd för UNICEF, WFP, UNHCR, WHO, IOM, OCHA, UN Women och EU:s civilskyddsmekanism. Insatserna har genomförts i Afghanistan, Burkina Faso, Demokratiska republiken Kongo, Egypten (för Gaza), Etiopien, Haiti, Israel (för Gaza), Kamerun, Libanon, Madagaskar, Mali, Moçambique, Palestina, Somalia, Sudan, Sydsudan, Tchad, Turkiet och Uganda.

Den vanligaste insattypen inom detta område är stöd med informationshanteringsexperten till FN-organisationer verksamma i humanitära krisområden. Arbetsuppgifter inkluderar exempelvis att upprätta, kvalitetssäkra och förbättra system för informationshantering, insamling av data och framtagande av rapporter och andra informationsprodukter. En kvalitetssäkrad informationshantering är en grundläggande förutsättning för att organisationerna ska kunna fatta välinformerade beslut om genomförande av biståndsinsatser, så att biståndet når de som bäst behöver det. Stödet bidrar därmed till förbättrade förutsättningar för planering och prioritering av den humanitära biståndsverksamheten.

Ett exempel på en sådan insats är MSB:s stöd till FN:s barnfond, UNICEF, med en informationshanteringsexpert i Uganda. Syftet har varit att stödja UNICEF:s arbete, främst i Karamoja-regionen, med att upprätthålla organisationens förmåga att samordna partners och fatta välgrundade beslut i den humanitära responsen i ett land drabbat av fattigdom, ökande matosäkerhet och alltmer oregelbundna och intensiva skyfall. MSB:s utsända personal har bland annat arbetat med att utveckla verktyg för datainsamling och analys, genomförande av utbildningar i informationshantering för UNICEF:s personal samt med informationsinsamling för att skapa en bättre bild av behoven i området. Resultaten har hittills bland annat använts för organisationens prioritering av insatser inom områden som exempelvis vatten, sanitet, utbildning och skydd.

MSB sänder även ut humanitära experter som förstärker FN-organisationernas funktioner för att bidra till att humanitära insatser genomförs med god koordinering mellan inblandade aktörer. Exempelvis har MSB sänt ut en expert

på humanitära frågor till Etiopien med uppdraget att bidra till framtagandet av de humanitära behovsbedömningar och planer som ligger till grund för det kommande årets bistånd i landet (*Humanitarian Needs Overview* samt *Humanitarian Response Plan*). Arbetet har bland annat handlat om att förbättra kunskapen om FN:s planeringsprocesser hos berörda aktörer samt om att sammanställa de humanitära behoven i landet inklusive att ta fram statistik som möjliggör att jämställdhetsperspektiv kan beaktas. Genom insatsen har personalen bidragit till en stärkt gemensam lägesbild och stärkta förutsättningar för biståndsaktörer i Etiopien att fatta välgrundade och koordinerade beslut när planerna implementeras.

3.2.1 Katastrofhanteringsstöd för krisen i Mellanöstern

Konflikten mellan Israel och beväpnade grupper i Gaza som eskalerade till nytt krig i oktober 2023 har medfört svåra konsekvenser för den befolkning som drabbats av striderna. FN:s barnfond, UNICEF, identifierade tidigt ett antal områden där man var i behov av att förbättra sin kapacitet att effektivt hantera situationen. Exempel på områden som behövde stärkas var informationshantering, utbildning, långsiktig planering, förstärkta partnerskap och utvecklade strategier för att minska riskerna i samband med inträffade katastrofer. Utöver den akuta situationen i Gaza behövde uppmärksamhet också riktas mot situationen på Västbanken. Organisationen har därför efterfrågat och fått stöd av MSB med expertis inom området katastrofhantering för att möta de akuta och långsiktiga utmaningarna i regionen.

Insatsen har bidragit till flera konkreta effekter såväl för UNICEF som för den drabbade befolkningen. Insatspersonalen har bland annat arbetat med att stärka samverkan mellan olika FN-organ för att implementera en koordinerad responsmekanism som möjliggör snabb fördelning av resurser och förnödenheter i akuta situationer. Förmågan att snabbt distribuera färdigpaketerade förnödenheter som mat och sanitetsartiklar har säkerställts, vilket bidragit till att människor kan få snabb hjälp i krissituationer. Kapaciteten testades i ett pilotprojekt med positivt resultat.

Insatspersonalen har även arbetat med att utbilda och ge rådgivning till nationell personal för att stärka lokal kapacitet. Detta har resulterat i att UNICEF fått bättre förutsättningar att genom nationellt anställd personal hantera såväl beredskapsfrågor som akuta insatser på Västbanken.

Som en del i beredskapsplaneringen för Västbanken har kontantöverföringsplaner tagits fram, vilket gör det möjligt att överföra kontanta medel till upp till 5 000 hushåll i händelse av en akut situation. Genom detta arbete har insatsen haft konkret effekt genom att ekonomiskt sårbara hushåll snabbt kan få stöd vid kriser.

Dessa resultat bidrar alla till målsättningen enligt MSB:s resultatramverk, att säkerställa kapacitet hos ansvariga aktörer att ta emot och samordna stöd i samband med humanitära kriser och katastrofer.

3.3 Kapacitet för tillfälligt boende och bastjänster

I humanitära krissituationer berövas människor bland annat tillräcklig tillgång till mat, vatten, tak över huvudet och hälsovård. När samhällsinrättningar och marknader slutar att fungera normalt blir tillståndet ofta än mer akut. Avsaknad av basala tjänster leder bland annat till hälsorelaterade problem, utsatthet för våld och försämrad säkerhet.

I syfte att tillhandahålla snabba och effektiva lösningar för tillfälliga boenden och bastjänster för drabbad befolkning har MSB under året stöttat IOM, UNHCR och UNICEF med åtta insatser inom detta område. Insatserna har genomförts i Etiopien, Jemen, Somalia, Sudan, Tchad och Uganda.

Merparten av MSB:s insatser inom detta verksamhetsområde har under året handlat om att förbättra vatten-, sanitets- och hygienlösningar för människor som drabbats av humanitära kriser. Arbetsuppgifterna sträcker sig från behovsbedömning och utveckling av strategier till konkret arbete med upprättande av vatten- och sanitetsfaciliteter. Övriga insatser inom området handlar huvudsakligen om att stödja planeringen av flyktingbosättningar och etablera tillfälliga krisboenden vid akuta humanitära situationer.

Sammantaget har stödet inom detta verksamhetsområde bidragit till att säkerställa kapaciteten hos ansvariga aktörer att värna drabbade människors och samhällens behov, förutsättningar och prioriteringar vid kris- och katastrofhantering, i linje med inriktningen i MSB:s resultatramverk.

3.3.1 Vatten- och sanitetslösningar i östra Tchad

På grund av den väpnade konflikt som utbröt i Sudan under 2023 har människor som tidigare flytt från Tchad till Sudan nu tvingats återvända till östra Tchad. FN:s migrationsorganisation, IOM, ansvarar för stödet till återvändarna, som lever under svåra förhållanden med exempelvis brist på rent vatten, basala hygienprodukter och latriner. IOM saknar egen kompetens inom vatten och sanitet i regionen. Man har därför vänt sig till MSB, som i mars 2024 inledde ett ettårigt stöd med en vatten- och sanitetsexpert inklusive visst materiellt stöd.

Insatspersonalen inledde uppdraget med att utifrån behovsbedömningar ta fram riktlinjer, som nu används som strategiskt stöd i planering och koordinering av vatten- och sanitetsinsatser för de återvändande flyktingarna, exempelvis gällande var borrning av nya vattenbrunnar ska ske och var reparationer bör prioriteras. Parallellt med det strategiska stödet har insatsen inkluderat fysiska åtgärder av förfallna och obrukbara latriner samt vattenstationer, framförallt i området Degoussa. Latriner som saknat avskärmningar har försetts med återbrukbara och väderbeständiga väggar för trygghet och ökat skydd, dricksvattentankar har stabiliserats och trasiga vattenpumpar har reparerats. Val av materiel har styrts av att hitta lösningar med lång hållbarhet och där ersättningsmaterial finns tillgängligt lokalt inför framtida underhållsbehov.

För att säkra kapaciteten att underhålla anläggningarna har drift- och underhålls- utbildningar genomförts för lokalt förankrade vattenkommittéer med jämn könsfördelning. Då kvinnor som grupp är de som oftast ansvarar för vattenanskaffning,

matlagning och hygien har det bedömts vara av stor vikt att säkerställa kvinnlig delaktighet i att diskutera avvägningar gällande tillgång, hantering och distribution av vatten. Tillgång till en närbelägen och säker dricksvattenkälla som håller över tid kan även vara en avgörande faktor utifrån ett skyddsperspektiv för många av de unga flickor som annars måste spendera stora delar av sin dag på att hämta vatten med risk för både olyckor och överfall.

Efter avslutad insats förväntas tillgången till rent vatten för människor i Degussa att ha förbättrats markant, i linje med strävan i MSB:s resultatramverk att värna drabbade människors och samhällets behov vid kris- och katastrofhantering. Insatsen är ett exempel på hur man, genom att möta behoven bland de mest utsatta och genom att jobba med lokal förankring samt med kostnadseffektiva lösningar med låg miljöpåverkan, kan beakta miljömässiga liksom sociala och ekonomiska hållbarhetsaspekter.

3.4 Kapacitet för hantering av miljökonsekvenser

Miljö- och klimataspekter spelar en allt viktigare roll i dagens humanitära katastrofer och hanteringen av utmaningar på miljöområdet har därför stor betydelse för en väl fungerande respons. MSB har under året genomfört sju insatser inom miljöområdet till stöd för WFP, IOM, UNHCR, OCHA och EU:s civilskyddsmekanism. Insatser med regionalt perspektiv har genomförts baserat i Senegal och Kenya och därutöver har insatser genomförts i Etiopien, Grenada, Jamaica, Tchad och Uganda.

Insatserna har bidragit till att integrera miljöaspekter i den humanitära responsen. Det handlar om såväl kortsiktiga bedömningsinsatser i anslutning till naturkatastrofer, som stöd till den mer långsiktiga utvecklingen av humanitära biståndsinsatser i utdragna kriser, exempelvis genom energiexperter som stödjer FN i arbetet med att utveckla hållbara energilösningar för sina anläggningar.

3.4.1 Avfallshantering på Grenada efter orkanen Beryl

Orkanen Beryl drabbade Karibien under juli 2024 och orsakade stora skador på infrastruktur, bostäder, samhällsinrättningar, jordbruk och andra verksamheter. FN skickade ett behovsbedömningsteam, bland annat till Grenada, för att bedöma skadeläget och vilka åtgärder som behövde vidtas.

MSB tillfrågades om att bidra med en avfallsexpert till Grenada, för att stödja med kunskap om hur de enorma mängderna avfall skulle kunna omhändertas och i vilken prioriteringsordning arbetet borde ske. Insatsen genomfördes i samverkan med lokala myndigheter och bestod av fältbesök, genomgång av befintliga data samt intervjuer med myndighetspersonal och boende i katastrofområdet.

Då befintliga avfallsdeponier var begränsade handlade rådgivningen delvis om att skapa förutsättningar för sortering och återanvändning av material, så att belastningen på deponierna skulle bli hanterbar. Ett annat råd som gavs var att motverka att människor bränner avfallet som orkanen lämnat efter sig, detta på grund av kontamineringsrisker både på land och i luften.

Denna rekommendation omhändertogs omgående av den nationella katastrofhanteringsmyndigheten, som med hjälp av bilar med megafon informerade allmänheten om detta.

Den lokala kapaciteten för fortsatt avfallshantering utvärderades och det konstaterades att det finns myndigheter och andra organisationer som har kapacitet att hantera det fortsatta arbetet. Insatsen resulterade i rekommendationer på såväl kort som lång sikt. Om de långsiktiga rekommendationerna tas tillvara kan insatsen på sikt även komma att bidra till ett mer motståndskraftigt samhälle inför framtida liknande situationer.

3.5 Kapacitet inom min- och ammunitionsshantering

Minor och oexploderad ammunition utgör ofta ett betydande problem för människor i konflikt- och postkonfliktområden. MSB har kapacitet att genomföra insatser för att stödja aktörer ansvariga för rövning av minor och oexploderad ammunition, vilket kan stärka förutsättningarna såväl för kortsiktigt humanitärt stöd som långsiktiga utvecklingsmöjligheter för berörd befolkning. MSB:s stöd kan avse såväl materiel som expertstöd.

Under året har två insatser med expertstöd genomförts till UNOPS i Etiopien och Burkina Faso. Det huvudsakliga arbetet för MSB inom humanitär minhantering fokuserar dock på Ukraina. För mer information om detta arbete, se vidare det särskilda kapitlet om insatserna i Ukraina.

3.6 Kapacitet inom jämställdhet och förebyggande av könsrelaterat våld

Oavsett var i världen en humanitär situation förvärras medför det konsekvenser för kvinnors och flickors situation, vilket kan ta sig uttryck i bland annat eskalerande våld, ökad utsatthet och försämrad tillgång till basala samhällstjänster. En välfungerande humanitär respons tar dessa aspekter i beaktande och kan effektivt nå de mest utsatta. MSB:s insatser inom jämställdhet och förebyggande av könsrelaterat våld bidrar till att möjliggöra en sådan respons.

Under 2024 har 14 insatser genomförts till stöd för WFP, UNICEF, UNHCR och UN Women inom området jämställdhet och förebyggande av könsrelaterat våld. Geografiskt har stödet avsett insatser i Burkina Faso, Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien, Mali, Myanmar, Niger, Somalia, Sudan, Syrien, Tchad och Uganda.

Insatserna förväntas bidra till att öka kvinnors och flickors deltagande och inflytande över den humanitära nödhjälpens utformning, genomförande och uppföljning samt bidra till stärkt skydd för människor som utsatts för eller riskerar att utsättas för könsrelaterat våld. Sammantaget förväntas insatserna bidra till en förbättrad kapacitet hos ansvariga internationella biståndsaktörer att värna drabbade människors och samhällets behov, förutsättningar och prioriteringar vid kris- och katastrofhantering, i linje med MSB:s resultatramverk.

3.6.1 Arbete mot könsrelaterat våld i Kongo

Demokratiska republiken Kongo är ett land som under lång tid har präglats av konflikter och våld särskilt i de östra delarna av landet. Sexuellt och könsrelaterat våld är en del av dessa konflikter. FN:s barnfond, UNICEF, arbetar sedan lång tid med såväl förebyggande åtgärder mot könsrelaterat våld som med att ge överlevare adekvat vård och stöd. Organisationen har dock svårt att hitta finansiering och kompetens för att möta de behov som finns i landet. Man har därför vänt sig till partners för stöd.

Baserat på denna förfrågan inledde MSB i januari 2024 ett ettårigt projekt med expertstöd inom området könsrelaterat våld, samtidigt som motsvarande satsning påbörjades även i Mali och Tchad. MSB:s möjlighet att svara upp mot dessa förfrågningar är ett resultat av en rekryteringssatsning för att få tillgång till franskspråkig personal, vilket är en återkommande utmaning inom den humanitära insatsverksamheten.

Insatspersonalen i Kongo har bland annat arbetat med att ta fram en strategi för UNICEF:s arbete mot könsrelaterat våld samt att utöka antalet partnerorganisationer genom vilka UNICEF kan driva detta arbete. Experten har också genomfört flera utbildningar med personal både från UNICEF och deras implementerande partners avseende hur man bäst kan stödja överlevare av könsrelaterat våld.

En ytterligare prioritering i insatsen är att ge lokala kvinnoorganisationer en ökad kapacitet att delta i arbetet mot könsrelaterat våld. Vid insatsens start hade UNICEF inga sådana samarbeten i landet. Personalen har identifierat tänkbara organisationer för ett sådant samarbete och knutit initiala kontakter med dessa. Partnerskapsavtal har tecknats med flera organisationer och därefter har uppföljning skett för att se att organisationerna lever upp till UNICEF:s krav. Samarbetet med en organisation har avslutats på basis av denna uppföljning, men övriga samarbeten fortgår.

Sammantaget har kompetensen inom UNICEF och dess partnerorganisationer i landet ökat som ett resultat av insatsen och UNICEF har nu en mer effektiv koordinering av arbetet mot könsrelaterat våld jämfört med hur situationen såg ut innan insatsen påbörjades.

4. Kapacitetsutvecklande resiliensinsatser

Målet med MSB:s resiliensinsatser

Målet med MSB:s resiliensinsatser är en stärkt förmåga hos aktörer i andra länder att förebygga och återuppbygga samt skapa beredskap för effektiv hantering av risker, olyckor och kriser.

Målet ska nås genom att MSB flexibelt och skräddarsytt bedriver kapacitetshöjande samarbeten med civilskyddsmyndigheter och andra partnerorganisationer i länder utanför EU, med utgångspunkt i dessa partners behov och förutsättningar samt regeringens prioriteringar.

MSB:s resiliensinsatser är parallellt med de humanitära och fredsfrämjande insatserna en viktig del av myndighetens internationella uppdrag. De syftar till att stärka andra länders förmåga att hantera risker, olyckor och kriser. I nära samarbete med insatsländernas civilskyddsmyndigheter och andra partnerorganisationer utvecklar och driver MSB insatserna utifrån ländernas behov och förutsättningar. Centralt är att utveckla förmåga att skapa beredskap, förebygga och återuppbygga.

Insatsländerna är i många avseenden särskilt utsatta för naturkatastrofer samtidigt som klimatförändringarna förvärrar översvämningar och eldsvådor. Utöver det har insatsländerna behov av reformer inom riskreducering och krishantering.

Att bygga långsiktiga partnerskap och starka lokala ägarskap är avgörande för insatsernas effekter och uthållighet. Därför sker insatserna alltid i aktiva partnerskap med deltagarorganisationerna. För att uppnå detta och för att samtidigt använda resurserna optimalt arbetar MSB både med god närvaro i insatsländerna och med digitala lösningar.

Under 2024 har MSB fortsatt att bidra till att stärka integreringen i EU:s civilskyddsmekanism och stödja förutsättningarna för EU:s utvidgningsländer att närma sig EU via EU:s instrument för stöd inför anslutning till unionen, The Instrument for Pre-accession Assistance (IPA). MSB har under året fortsatt att koordinera programmet Capacity for Risk Management of Earthquakes and Health Emergencies (IPA CARE). Under 2024 har IPA Floods and Fires (IPA FF) slutförts där MSB ansvarat för ett av projektets så kallade arbetspaket.

Under 2024 har MSB slutfört det Sidafinansierade International Training Program for Disaster Risk Management (ITP DRM) som är riktat till Bangladesh, Nepal och Filippinerna. MSB har under året också slutfört den EU-finansierade insatsen Prevention, Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries – phase 3 (PPRD East 3) samt insatsen Leveraging ASEAN Capacities for Emergency Response (LACER). I de regionala projekten har såväl den nationella kapaciteten som förmågan att agera snabbt och effektivt över gränser och samordna resurser inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism till stöd för drabbade varit centralt. Det betyder att insatserna haft både nationella och regionala dimensioner.

Med finansiering av Sida har MSB under 2024 inlett bilaterala samarbeten med Ukraina och Moldavien. Kapacitetsutveckling inom räddningstjänst, civilskydd och minhantering har stått i fokus i Ukraina. I Moldavien är samarbetet inriktat på EU:s civilskyddsmekanism, ledning och samverkan. Framför allt lärdomar från PPRD East 3 spelar en framträdande roll i utformningen av båda insatserna (se kapitel 2). Under 2024 har MSB också sett över förutsättningarna för ett samarbete med Albanien civilskyddsmyndighet med start 2025.

Ett resilient civilskydd ska självklart företräda och vara till för alla men i kriser och katastrofer bidrar normer och ojämlikheter till vem som drabbas och hur samt förutsättningarna för återhämtning. Kriser påverkar också miljö- och klimatutvecklingen negativt. En utgångspunkt för MSB:s resiliensarbete är att vitala ekosystem är en grundförutsättning för att bygga motståndskraftiga samhällen.

Under 2024 har MSB fortsatt att stärka arbetet med att integrera de tvärgående frågorna jämställdhet, miljö- och klimat i insatserna från planering och behovsbedömning, i genomförande till uppföljning och utvärdering. I fokus har stått att ännu bättre operationalisera ett så kallat rättighetsbaserat arbetssätt.

Figur 2. Karta över länder där MSB genomfört resiliensinsatser under 2024

De utmarkerade länderna på kartan är: Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bangladesh, Bosnien, Filippinerna, Georgien, Indonesien, Kosovo, Moldavien, Montenegro, Nepal, Nordmakedonien, Serbien, Turkiet och Ukraina.

4.1 Regionala projekt

4.1.1 Insats inom jordbävningar och hälsokriser på västra Balkan och i Turkiet (IPA CARE, 2023–2028)

Under 2024 har arbetet fortgått med MSB:s hittills största insats inom kapacitetsutveckling; Capacity for Risk Management of Earthquakes and Health Emergencies. Det sex år långa och EU-finansierade programmet har en budget på 128 miljoner kronor och är riktat till Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet. Som huvudansvarig myndighet leder MSB ett konsortium där sex andra myndigheter och forskningsinstitut inom civilskydd i Italien, Rumänien och Kroatien ingår. I konsortiet ingår också Karolinska institutets kunskapscentrum för global katastrofmedicin.

Målet är att svara upp mot behoven av att stärka förmågan att förebygga risker som jordbävningar och hälsokriser för med sig. Det sker genom att IPA CARE stärker juridiska och institutionella ramverk inom katastrofriskhantering, förbättrar tillgången till materiel och utrustning, ökar beredskapen och den operativa förmågan regionalt och över gränser samt ökar förmågan att ge och ta emot stöd via EU:s civilskyddsmekanism.

Genomförandefasen startade i juni 2024. Under året har sedan fokus i arbetet varit att inleda upphandling av utrustning för sök- och räddningskapacitet samt för volontärverksamhet. Arbetet med att utveckla förmågan att agera med hjälp av EU:s civilskyddsmekanisms funktioner och verktyg har också kommit igång. Ett viktigt steg framåt under 2024 har därtill varit att utveckla relationerna med WHO i arbetet med hälso- och sjukvårdens förmåga inom katastrofmedicinsk beredskap.

Under 2024 har strukturer och verktyg för att integrera rättighets-, jämställdhets- och miljöperspektiv i IPA CARE börjat falla på plats. Arbetet med att stärka programmets experter i att integrera frågorna genom utbildning, coachning och råd har fortsatt under 2024. Bland annat har en vägledande inriktning för frågorna och en checklista lanserats.

4.1.2 Stärkt responskapacitet i Sydostasien (LACER, 2020–2024)

Sydostasien är en av världens mest katastrofutsatta regioner. Tidigt 2024 avslutade MSB det i huvudsak EU-finansierade projektet Leveraging ASEAN Capacities for Emergency Response (LACER). MSB och Estlands civilskyddsmyndighet, Estonian Rescue Board, har genomfört LACER tillsammans men det är MSB som haft huvudansvaret. Budgeten har uppgått till cirka 20 miljoner kronor.

LACER har fokuserat på att stärka förmågan hos koordineringsorganet ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management (AHA Centre) inom övervakning, beredskap och responsförmåga. Projektet har stärkt och breddat centrets kapacitet. Det handlar bland annat om förmåga till strategisk planering med hjälp av ett särskilt verktyg som centret nu använder.

Projektet har utvecklat scenarier för utbildning och övning och har bidragit till förbättrade rutiner och riktlinjer för ledning och samband samt stärkt kapaciteten att dela krisinformation mellan regionens länder. LACER har också bidragit till en strategisk vision för centret och till utbildning av regionala responsteam med uppdraget att utvärdera och koordinera humanitärt stöd i regionen.

LACER har stärkt kontakten med EU och Emergency Response Coordination Centre (ERCC) och höjt kunskaperna om EU:s övningskoncept, om EU:s civilskyddsmekanism och certifieringsprocessen för teknisk assistans och stödteam (TAST).

4.1.3 Förbättrat civilskydd inom Östliga partnerskapet (PPRD East 3, 2020–2024)

MSB har under hösten 2024 avslutat programmet Prevention, Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries – phase 3 (PPRD East 3). Det har syftat till att utveckla civilskydd, katastrofriskreducering och regional samverkan i Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, och Ukraina.

PPRD East 3 har finansierats av EU med en budget på cirka 60 miljoner kronor. I och med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina omarbetades delar av implementeringen. Programmet fick då ett större fokus på nationella processer.

MSB har som huvudansvarig koordinator i ett konsortium med fyra andra europeiska civilskyddsaktörer lett arbetet. PPRD East 3 har varit tematiskt brett och omfattat risk- och sårbarhetsanalys, katastrofskadedata, samordning mellan statliga och icke-statliga aktörer, kriskommunikation, beredskapsplanering, tidiga varningssystem, utbildning och övning. Bredden innebär att PPRD East 3 tagit ett helhetsgrepp på kapacitetsutveckling för att tillgodose både nationella och regionala behov samt för att främja ömsesidigt lärande och utbyte mellan länderna och med EU.

Under 2023 och 2024 har programmet varit inriktat på att stärka tidigare resultat och slutföra aktiviteter i samtliga partnerländer. Det har bland annat inkluderat utvärdering av övningar, landspecifika justeringar för att förbättra krisberedskap och samordning, utbildning inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism samt flera expertutbyten. PPRD East har genomfört regionala workshops och skräddarsytt krisberedskapsplaner utifrån partnerländernas förmågor.

Jämställdhet, mänskliga rättigheter och miljö har ingått i projektets slutövningar. I den regionala fältövningen 2023 arbetades mätpunkter fram som utvärderade deltagarnas prestationer inom de tvärgående frågorna i övnings-scenariot. Det är tydligt att de tvärgående perspektiven har fått genomslag. Verktyg och riktlinjer har etablerats. Det har genererat resultat i partnerländerna som kan leva vidare efter insatsen. Bland annat återfinns miljö- och klimataspekter och demografiska data utifrån kön, ålder och funktionsvariation i flera länders risk- och sårbarhetsmetoder och responsplaner.

Under 2024 genomfördes övningar i varje partnerland för att utvärdera kapacitet och förmågor samt vidareutveckla rekommendationer i syfte att säkerställa långsiktig utveckling efter insatsens avslut. Programmet avslutades med en konferens i Chisinau där resultat, rekommendationer och utbildningsmaterial överlämnades till partnerländerna. Detta lade en stabil grund för fortsatt hållbar utveckling av beredskap och civilskydd i regionen.

4.1.4 Kapacitet inom översvämningar och bränder på västra Balkan (IPA FF, 2021–2024)

Projektet IPA Floods and Fires avslutades våren 2024 och har syftat till att bygga nationell kapacitet att hantera översvämningar och skogsbränder i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet. Att stärka förmågan att delta i EU:s civilskyddmekanism har varit centralt. Vidare har IPA FF syftat till att skapa nationella team för skogsbrandsläckning som ska kunna mobiliseras på hemmaplan och stödja närliggande länder.

Konsortiet som genomfört projektet har bestått av civilskyddsorganisationer från sju EU-länder och letts av den italienska civilskyddsmyndigheten. MSB har ansvarat för den del av IPA FF som handlat om att kunna ta emot internationellt stöd på ett effektivt sätt (värdlandsstöd) och samarbete över nationella gränser. MSB har också utbildat, planerat och medverkat i övningar inklusive IPA FF:s slutövning våren 2024 där genomförd utbildning testades.

4.1.5 Internationellt utbildningsprogram i katastrofriskhantering i Syd- och Sydostasien (ITP DRM, 2018–2024)

International Training Program for Disaster Risk Management (ITP DRM) har syftat till att stärka katastrofriskhanteringen i Bangladesh, Nepal och Filippinerna genom utbildning och mentorskap och genom att främja nationell och regional samverkan. Under 2020–2022 deltog även Kambodja. ITP DRM har finansierats av Sida med cirka 40 miljoner kronor och slutfördes under senhösten 2024.

Totalt har 176 företrädare för myndigheter, det civila samhället, universitet och privat sektor i de tre länderna utbildats. Deltagarna har genomgått en ettårig utbildning som omfattar hela krishanteringsförloppet. På uppdrag av sin arbetsgivare har de under utbildningen arbetat med att genomföra ett förändringsinitiativ. Programmet har gett deltagarna verktyg och metoder att driva sina initiativ framåt och att på så sätt utveckla sin organisation.

Under 2024 har programmets sjätte och sjunde grupp genomgått utbildningen. Ett tydligt resultat under 2024 är att deltagarna i alla tre länder arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för att nätverk, kunskaper och erfarenheter ska kunna utvecklas vidare.

Mänskliga rättigheter, jämställdhet och miljö har steg för steg utvecklats till att bli en alltmer central del av varje utbildningsomgång. Under 2024 har starkare synergier mellan programmets alla delar etablerats där frågorna ännu tydligare än tidigare integrerats i hela utbildningsomgången.

Ett omfattande utvärderings- och rapporteringsarbete inleddes på senhösten 2024 och under våren 2025 kommer ITP-programmets samlade resultat på organisationsnivå att kunna redovisas.

4.2 Bilateral projekt

4.2.1 Nytt samarbete i Moldavien (Strengthening Security Sector Governance in Moldova, 2024–2028)

I oktober 2024 gick MSB med som partner i det Sidafinansierade projektet ”Strengthening Security Sector Governance in Moldova” som leds av Geneva Centre for Security Sector Governance. Syftet med projektet är att stärka säkerhetssektorn i Moldavien. MSB:s del av projektet uppgår till 12 miljoner kronor över perioden 2024–2028 och omfattar stöd till Moldaviens civilskyddsmyndighet med fokus på att utveckla beredskap och operationell förmåga inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism, stöd inom ledning och samverkan samt kriskommunikation.

5. Fredsfrämjande insatser

Målet med MSB:s fredsfrämjande insatser

Målet med MSB:s fredsfrämjande insatser är att samarbetsaktörer får en stärkt kapacitet och svarsförmåga att verka för hållbar fred, säkerhet och utveckling i konflikt- och postkonfliktländer samt sviktande stater i syfte att främja mänsklig frihet och säkerhet.

Målet ska nås genom att MSB flexibelt och skräddarsytt möter fredsfrämjande partners behov med utgångspunkt i Sveriges strategi för internationell civil krishantering och fredsfrämjande.

MSB:s fredsfrämjande verksamhet styrs av strategin för internationell civil krishantering och fredsfrämjande 2024–2028 och den inriktning som ges i årliga regleringsbrev från Utrikesdepartementet. Strategin är en del av Sveriges samlade bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik och syftar till att stärka de multilaterala organisationernas förmåga att förebygga, föregripa, hantera och lösa kriser och konflikter samt att bidra till att främja hållbar fred, säkerhet och demokrati. Genomförandet av strategin är ett delat uppdrag mellan sju myndigheter, som inom sina olika mandat bidrar till den praktiska tillämpningen av Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

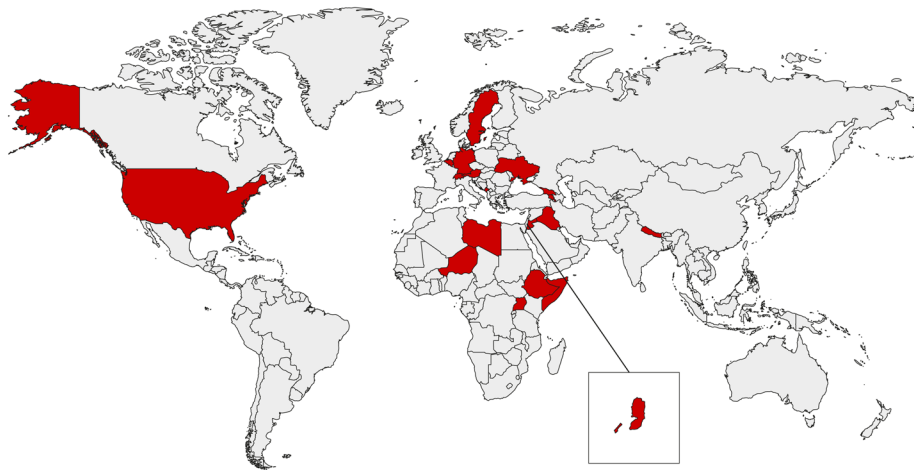
MSB har under rapporteringsperioden haft 117 experter utsända inom den fredsfrämjande verksamheten. Den största samarbetsaktören har varit EU, det största tematiska insatsområdet har varit sjukvård och fokus har varit på insatser i närområdet (särskilt Ukraina) samt bidrag med modulära och skalbara team. Under året skedde en omfattande planering för kommande civilt bidrag till Nato.

De geografiska prioriteringarna styrs av en sammanvägning av samarbetsaktörers behov, biståndspolitiska prioriteringar och en bedömning av genomförbarhet. En speciell prioritering ges till närområdet, nyöppnade GSFP-missioner, glömda kriser, länder med stor påverkan på Sveriges och Europas säkerhet eller som är i avgörande skeden av förebyggande av väpnad konflikt och i freds- och statsbyggnadsprocesser. Hänsyn tas också till möjligheten till synergier mellan fredsfrämjande insatser, resiliens- och humanitära insatser, hemtagnings effekter mellan nationella och internationella insatser samt uppbyggnad av det civila försvaret.

De samarbetsländer som MSB har haft fredsfrämjande bidrag i under 2024 är Armenien, Etiopien, Georgien, Irak, Jordanien, Libyen, Montenegro, Nepal, Niger, Palestina, Somalia, Uganda och Ukraina.¹ På huvudkontor och kunskapscentrum har MSB haft experter i Belgien, Schweiz, Tyskland, USA och Österrike.

De Ukraina-relaterade insatserna redovisas i ett separat kapitel i årsrapporten (se kapitel 2), medan detta kapitel fokuserar på fredsfrämjande insatser i övriga världen.

Figur 3. Karta över länder där MSB genomfört fredsfrämjande insatser under 2024

De utmarkerade länderna på kartan är: Armenien, Belgien, Etiopien, Georgien, Irak, Jordanien, Libyen, Montenegro, Nepal, Niger, Palestina, Schweiz, Somalia, Sverige, Tyskland, Uganda, Ukraina, USA och Österrike.

5.1 Stöd till EU:s Gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP)

MSB har stöttat 10 av 13 av EU:s civila insatser inom GSFP med att förebygga och hantera kriser, stärka rättsstaten, demokrati och mänskliga rättigheter, stärka kapaciteten i partnerländer och bidra till ökad säkerhet i Europa. Bidraget till EU:s civila krishanteringsinsatser i fält och huvudkontor är det största området inom myndighetens fredsfrämjande uppdrag och motsvarar över 60 procent av de operativa delarna av budgeten. MSB:s bidrag till EU GSFP implementeras i enlighet med den civila pakten och den strategiska kompassen, för ökad effektivitet, samordning och robusthet. Under året avslutades EU:s civila insats i Niger, en insats som MSB har gett bidrag till under många år och där myndighetens sekunderade expert spelade en viktig roll i avvecklingen av insatsen.

1. Sverige är med på kartan då viss personal haft tillfälliga kontrakt i Sverige för distansarbete, förberedelser eller utbildningsinsatser.

5.1.1 Kapacitet inom sjukvård

Inom sjukvårdsområdet har MSB bidragit med seniora medicinska experter till huvudkontor och till fältinsatserna; European Union Border Assistance Mission (EUBAM) Libyen, European Union Capacity Building Mission (EUCAP) Somalia, European Union Mission for the Support of Palestinian Police and Rule of Law (EUPOL COPPS) och European Union Mission (EUM) Armenien. Deras uppgift är att säkerställa insatsernas sjukvårdskapacitet. Det har gett resultat i form av att GSFP-missionerna har fått en stärkt kapacitet för etablering, utökning och fortsatt säker närvaro vid genomförande av respektive mandat och uppdrag.

I Armenien har den medicinska rådgivaren bidragit till en stärkt kapacitet för att omhänderta akuta sjukdomsfall och att proaktivt motverka ohälsa i insatsen. Det har gjorts genom att via upphandlingar se till att materiel (ex bårar, hjärtstartare och mediciner) finns tillgängliga och ett välutrustat besöksrum/klinik har inrättats för insatsens personal som kan användas vid sjukdomsfall. Den sekonderade har också bidragit till löpande utbildning av ny personal i akut omhändertagande genom att bjuda in MSB som genomfört ett flertal utbildningar i akut omhändertagande, bidragit till rekryteringar av ny sjukvårdspersonal till insatsen och ansvarat för upphandling och implementering av ett kontrakt som tillhandahåller sjukvårdsresurser på varje fältkontor (forward operation base). Den medicinska rådgivaren till EUPOL COPPS har utöver ordinarie uppgifter bistått systerinsatsen EUBAM Rafah och proaktivt motverkat psykosocial ohälsa, till exempel genom att anordna seminarium om stress med den psykosocial rådgivaren på EU:s högkvarter.

Den sekonderade experten på huvudkontorsnivå ansvarar för alla övergripande frågor inom sjukvård för de civila EU insatserna, liksom framtagande av policys och riktlinjer inom området. Under 2024 har experten bland annat varit med och tagit fram underlag till sjukvårdsutbildning för missionsmedlemmar. Den kommer att stärka den medicinska beredskapen i fält och öka möjligheten till ett tryggt och kompetent omhändertagande vid hastig uppkommen sjukdom eller ett olycksfall.

Den framtagna MSB-utbildningen för EU inom medicinskt omhändertagande (MedSec) har skapats för att optimera akuta livräddande åtgärder och att anpassa dessa efter rådande omständigheter vid såväl normal- som högriskinsatser, samt att förebygga sjukdom och olyckor under insats. Utbildningen är obligatorisk för EU:s säkerhetspersonal och bidrar till att stärka EU:s kapacitet och fortsatt säker närvaro vid olika insatser. 20 elever från sammantaget 12 olika GSFP-insatser har genomgått utbildningen med godkänt resultat. I samband med MSB:s MedSec-utbildning har MSB stöttat och faciliterat EU:s årliga Mission Security Officer (MSO)-utbildning. Båda kurserna genomfördes i direkt anslutning till varandra och skapade positiva synergier och samplanering. MSB har även genomfört två sjukvårdsutbildningar i Armenien som fokuserat på akut omhändertagande. Under utbildningarna genomfördes praktiska övningar och fokus har legat på trafikolyckor som av insatsen bedöms vara den största risken. Ungefär 95 personer har utbildats, insatsen har därigenom fått en höjd beredskap och kapacitet att hantera skadade vid olyckor.

MSB har också som ett led i att utveckla och stärka omsorgsplikten till missioner i främst högriskområden tagit fram en pilotutbildning i ”Prolonged Field Care” (PFC). Utbildningen syftar till att tillse att medicinsk och säkerhetspersonal kan omhänderta en patient under en längre tid i väntan på en medicinsk evakuering. MSB genomförde en PFC för EUCAP Somalia i början av december, resultatet ska internt och tillsammans med The Civilian Planning and Conduct Capability – Security and Duty of Care Division (CPCC5) utvärderas för att se över möjligheten om eventuellt framtida samarbete inom ramen för PFC.

5.1.2 Kapacitet inom kommunikation och informationssystem

Stödet inom kommunikation- och informationssystem (CIS) till EU:s civila krishantering har skett via sekonderingar till EUAM Ukraina, EUCAP Sahel Niger och via materieldonationer till EUM Armenien.

Sekondering av chefstjänsten till EUCAP Sahel Niger har resulterat i att missionen har kunnat genomföra nedstängningen av insatsen på ett kontrollerat och säkert sätt, både på huvudkontoret i Niamey och på fältkontoret i Agadez. Det har varit en stor och komplex uppgift med många delar, inte minst administrativa, då bland annat stora mängder information förts över från insatsens servrar till huvudkontoret i Bryssel. Det har även skett en fysisk avveckling med nedmonteringar av master samt insamlande av mobiler, datorer, satellittelefoner. En stor del av arbetet har skett i nära samarbete med insatsens logistikenhet. För EUAM Ukraina har en sekonderad CIS-expert upprättat, gjort underhåll och utvecklat missionens kommunikations- och informationssystem (se kapitel 2).

MSB har under året donerat datorer till EUM Armenien då ramavtalsupphandlingar via EU har gjort att leveranser har dragit ut på tiden samtidigt som insatsen har utökats.

5.1.3 Kapacitet inom administration

MSB har under senare delen av 2024 sekonderat en chef för insatsstöd till EUCAP Somalia. Personen kommer att ansvara för den administrativa delen av missionen inklusive upphandling, logistik, information och kommunikation (ICT). Arbetet har påbörjats genom att se över IT-verksamheten och effektivisera arbetet på huvudkontoret såväl som fältkontoren. Den sekonderade har god kännedom om missionen då denna arbetat på plats tidigare, och har snabbt kunnat sätta sig in i arbetet.

Den sekonderade experten på European Security and Defence Collge (ESDC) har under 2024 koordinerat och lett admin-finance-HR teamen, genomfört veckomöten för planering av verksamheten, och arbetat med förtroendeskapande åtgärder hos kollegor och befattningshavare från andra enheter. Under året har den sekonderade genomfört fem kurser, planerat sju kurser, publicerat tio vakanser, organiserat sex rekryteringspaneler och arbetat med att uppdatera arbetsbeskrivningar för ESDC-personalen. Vidare har den sekonderade deltagit i styrgruppsmöten och rådsmöten med medlemsstaternas representanter, stöttat översynen av ESDC:s redovisningssystem och färdigställt HR-instruktioner.

Den sekonderade har också deltagit i arbetsgrupper för prioriterade områden för 2024, inklusive ny EU-policy för GSFP-utbildning, översyn av budget och revision av organisationens uppdrag.

5.1.4 Kapacitet inom maritim säkerhet

Inom maritim/ sjösäkerhet har MSB haft flera experter sekonderade till EUAM Ukraina samt EUCAP Somalia där även en teaminsats genomförts.

MSB och Kustbevakningen samverkar med EU för att ge stöd till Ukraina inom den maritima säkerhetssektorn. Experter från MSB genomförde under våren en behovsbedömning på uppdrag av EU:s civila krishanteringsinsats i Ukraina (EUAM) (se kapitel 2).

De sekonderade experterna till EUCAP Somalia inom sjösäkerhet har utbildat den lokala kustbevakningen, vilket har stärkt deras förmåga att agera enligt internationella standarder och samarbeta med andra aktörer. Den lokala kustbevakningen kan nu självständigt navigera, genomföra sök- och räddningsoperationer samt utbilda inom maritim säkerhet. Dessutom har miljöskyddsutrustning donerats för att hantera farliga utsläpp till sjöss.

För att stärka Somalilands kustbevakning inom sjösäkerhet har MSB genomfört en insats med ett expertteam bestående av tre instruktörer och en sjuksköterska. Teamet utbildade kustbevakningen och räddningstjänsten inom grundläggande brandkunskap, första hjälpen/HLR och oljeskydd. Stödet har stärkt deras förmåga att självständigt genomföra brandsläckning i byggnad och fartyg samt hantera grundläggande brandutrustning.

5.1.5 Kapacitet inom HR

MSB har haft två sekonderade under året inom Human Resources, en inom insatsstöd till EUM Armenien och en inom insatsernas operativa arbete till EUAM Irak. Den sekonderade experten inom Human Resources Management (HRM) i Irak har ansvarat för rådgivning och utbildning inom ministerier kopplat till ledarskap och HRM. Arbetet har fokuserat på att stödja inrikesministeriets ledning med utveckling av personalresurser, strategier, organisationsutveckling och förändringsledning, inte minst kopplat till polisen och gränsövervakande myndigheter.

I EUM Armenien har den sekonderade HR-experten förbättrat det administrativa HR-arbetet och arbetsflödet genom bättre kontroll och översikt över ny personal samt de som lämnar missionen. Genom att skapa en tydligare struktur och arbetsfördelning har både planering och uppföljning effektiviserats.

Dessutom har den sekonderade förbättrat mottagandet av ny personal med bättre rutiner och proaktiv kommunikation, vilket har hjälpt de nyanställda att snabbare komma in i arbetet.

5.1.6 Kapacitet inom miljö och klimatsäkerhet

Inom miljö, klimat och säkerhet har MSB haft sekonderade på huvudkontorsnivå i Bryssel, EUMM Georgien, EUAM Ukraina, EUCAP Somalia och på Kunskapscentret för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna i Berlin.

På huvudkontorsnivå har den sekonderade initierat en arbetsgrupp som ska säkerställa att miljöhänsyn integreras i styrdokument för all relevant verksamhet som bedrivs. En checklista för att höja miljöprestandan har skapats och en första rapportering gjordes med en planerad årlig uppföljning. Den sekonderade har via föreläsningar, seminarier och utbildningar arbetat för att öka kunskapen om miljöfrågor bland insatsmedlemmar. Den första årliga miljörapporten (*integrering av miljö och klimataspekter i civil krishantering*) har presenterats för EU:s medlemsländer. Den sekonderade har också verkat för stärkt partnerskap med FN, Nato och OSSE för att dela erfarenheter och bygga nätverk inom miljö och klimat.

I insatsen i Somalia har miljörådgivaren introducerat ett miljöledningssystem som antagits av ledningen och bidragit med lösningar för att minska resurs- och klimatavtrycket på det nya fältkontoret. Rådgivaren har även höjt kunskapen om miljö- och klimatsäkerhetsfrågor bland insatspersonal och partners (t.ex. Darwish-polisen). En konfliktanalys som producerats har använts i utbildningarna för lokal förankring och ett utkast för policy för maritimt skydd har tagits fram och förväntas antas av miljöministeriet.

I både EUMM Georgien och EUAM Ukraina arbetar miljörådgivare med att ta fram eller utveckla insatsernas miljöpolicy och miljöledningssystem, vilket ska minska resurs- och klimatavtryck utan att påverka effektivitet, funktionalitet eller säkerhetsfrämjande åtgärder. Båda rådgivarna har arbetat med att öka personalens och partnerorganisationers förståelse och kunskap om miljö- och klimatsäkerhetsfrågor (se kapitel 2).

På kunskapscentret i Berlin har MSB:s sekonderade bidragit till planering och genomförande av en workshop på den årliga miljö- och säkerhetskonferensen som syftar till att bygga och förstärka partnerskap för att öka effektiviteten. Dessutom har den sekonderade deltagit i en arbetsgrupp som planerar verksamhetsplan och budget för 2025, med fokus på framtida insatser och månatliga planeringsmöten för lärande.

5.1.7 Kapacitet inom säkerhet

För att stötta EU:s säkerhetsarbete och i förlängningen möjligheten för insatserna att bibehålla närvaro och utföra sitt mandat har MSB haft sekonderad expertis både på huvudkontor och i fält i EUM Armenien, EUAM Irak och EUCAP Somalia.

I insatsen i Armenien har säkerhetsrådgivare ansvarat för introduktionsutbildning för all ny personal och säkerställt genomförande av inkommande stöd vad gäller både sjukvårdsutbildning och Hostile Environment Awareness Training (HEAT). Rådgivaren har även ansvarat för säkerhet- och riskbedömningar, analys, kontinuitetsplanering samt skapande och implementering av styrande dokument för säkerhetsarbete. Arbetet har stärkt insatsens förmåga både ur ett säkerhets- och omsorgsperspektiv och bidragit till ett kunskapshöjande och ett stärkt säkerhetsmedvetande i hela insatsen.

I Irak har den sekonderade experten maximerat utnyttjandet av säkerhetsföretagsresurserna och minskat kostnaderna genom att byta ut lokala säkerhetsoperatörer till internationella via ett förhandlat tillägg till säkerhetskontraktet.

Förändringen har lett till en kvalitetsökning. Kompetenshöjning av säkerhetsfunktionen har också prioriterats genom utbildning och certifiering i brandsäkerhet, vilket har stärkt brandberedskapen.

I Somalia har MSB en sekonderad Mission Security Officer Head of Section till fältkontoret i Hargeisa. Sektionschefen har organiserat och lett en sektion av 16 medarbetare och genomfört analyser, revisioner och implementeringar för säkerhetshöjande åtgärder. Överenskommelser har också gjorts för att använda lokala övningsområden för att förbättra färdighetsträningen. Insatserna syftar till att skapa en trygg och säker arbetsmiljö för EUCAP:s medarbetare i Somaliland. På huvudkontoret ansvarar den sekonderade för framtagandet och genomförandet av Mission Security Officer-kurs, vilken genomförts i MSB:s regi vid MSB:s utbildningsområde i Rosersberg. Den sekonderade har utvecklat och implementerat standards och policys och stöttat huvudkontorets ledning i hanteringen av händelser, inte minst med anledning av nedstängningen av insatsen i Niger. Genom regelbundna riskbedömningar och utbildningar har säkerhetsmedvetenheten och krisberedskapen förbättrats.

5.1.8 Kapacitet inom logistik

Inom logistik har MSB gett stöd till både huvudkontor och på insatsnivå (EUMM Georgien). På huvudkontorsnivå har sekonderad expertis ansvarat för den logistiska nedstängningen av Niger-insatsen, inklusive snabb utförelse av utrustning och transport av bepansrade bilar till Kosovo som efter reovering kommer fraktas till Palestina-insatserna där de nu behövs. Den sekonderade är delaktig i arbetet med att finna logistiklösningar för att säkerställa att insatsernas behov möts. I detta ingår utveckling och funktionaliteten av systemstöd.

I EUMM Georgien insatsen har MSB en sekonderad chefslogistiker, vilken har lett till att logistikfunktionen utvecklat rutiner för anskaffning, import och export, och förbättrat logistiska lösningar. Den sekonderade har även samarbetat med miljörådgivaren i insatsen för att utveckla missionens miljöpolicy och ledningssystem, och har därigenom minskat resursanvändning och klimatavtryck utan att kompromissa med effektiviteten. Chefslogistikern har fått stort gehör för sina förbättringsidéer och varit ledande i insatsövergripande beslut, särskilt inom miljöområdet.

5.2 Stöd till FN

MSB har stöttat Förenta Nationerna (FN) i sitt uppdrag med att upprätthålla och skapa förutsättningar för att bevara fred och säkerhet genom organen UNDP, UNMAS, UNOPS och UNDSS.

Vid UNDP i Bryssel har MSB:s policyrådgivare inom konflikthantering bidragit till ökad samordning mellan EU och FN, där områden för gemensamt arbete har varit kris och bräcklighet, gröna och digitala övergångar och innovativa finansmodeller. Fokus har varit på konfliktförebyggande, fredsbyggande och utveckling i Sahel-regionen och specifikt hur EU och UNDP kan samverka i olika sammanhang, tex när regeringar inte erkänns, medlingar och förhandlingar. Arbetet har även omfattat EU-UNDP:s genderresponsiva konfliktanalys.

Den tekniska experten inom biståndseffektivitet och nexus till UNDP:s regionala hub i Amman har stärkt kapacitet och samsyn inom det internationella givarsamhället i syfte att möjliggöra bättre samverkan mellan det humanitära, utvecklings- och fredsfrämjande biståndet. Som konkreta exempel har experten faciliterat utbildningar och workshops inom biståndseffektivitet och nexus vid regionala och globala sammankomster, samt tagit fram strategier inom biståndseffektivitet i Irak.

UNMAS/UNOPS:s uppdrag att hantera explosiva hot innebär i sig en förhöjd risk för skador och död i fältinsatser. MSB:s regionala säkerhetsrådgivare för Mellanöstern, Colombia och Afghanistan till UNOPS/UNMAS har bidragit till att organisationerna kan utföra minhanteringsinsatser på ett säkert sätt genom att etablerade riktlinjer och krav följs. Tjänsten är en global resurs för att öka säkerheten i samtliga fältprogram för att skapa förutsättningar för FN:s närvaro och bidra till ett effektivt användande av begränsade resurser. Det kan vara under pågående väpnad konflikt och på platser som ligger långt ifrån sjukhus och där terrängen gör att det är utmanande att evakuera personal. Ett konkret resultat av insatsen är utvecklandet av en onlineportal som ledningsstöd för det säkerhetshöjande arbetet i minhanteringsprogrammen. Med stöd av portalen, som uppdateras i realtid, kan beslutsfattare inom organisationen få en överblick och snabbt omfördela personal och materiel mellan insatser för att möta hastigt uppkomna behov i fält. Systemet gick under slutet av 2024 in i en ny projektfas då portalen ska integreras i samtliga fältprogram. Detta kommer att utvärderas under kommande år.

MSB:s expert inom akut omhändertagande har tillsammans med UNDSS New York arbetat med FN:s sjukvårdsutbildning Emergency Trauma Bag (ETB). ETB är en femdagars utbildning i livräddande åtgärder och kunskap i att kunna anpassa vården efter kontexten, såsom antagonistiska angrepp, sjukdom eller olyckor. Experten har tagit fram utbildningsmaterial, policier och genomfört utbildningar. Då FN har krav på ETB-utbildning för viss FN-personal i högriskmiljöer, är det av vikt att dessa genomförs med regelbundenhet, både ur säkerhets- och certifieringssynpunkt.

Tre ETB-utbildningar har genomförts för instruktörer (Training of trainers), för att öka antalet sjukvårdsinstruktörer i FN-systemet. MSB har också stöttat ett flertal av dess utbildade instruktörer för att säkerställa kvalitet och kontinuitet i de utbildningar som genomförts.

ETB-kurser har också genomförts med ytterligare instruktörer för UNDSS och UNOPS. MSB:s sjukvårdsinstruktör har agerat mentor åt en instruktör från UNDSS som ett led i dennes utbildning till certifierad ETB-instruktör i genomförandet av sammanlagt två ETB-utbildningar med 16 deltagare i respektive utbildning.

5.3 Stöd till OSSE

MSB har under året stöttat Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE) i sitt uppdrag att främja säkerhet och samarbete i Europa och norra Asien genom att förebygga konflikter, hantera kriser och stärka rättsstaten och demokrati. Med anledning av Rysslands hämmande roll i OSSE, sker endast ett begränsat men fokuserat bidrag till organisationen i fält, till huvudkontor och via utbildningar som stärker organisationens säkerhetsarbete.

Inom min- och ammunitionsshantering har MSB sedan 2021 ett stöd till OSSE:s fältkontor i Montenegro där den sekonderade projektledaren leder ett projekt för att minska säkerhetsriskerna kopplade till små och lätta vapen samt ammunition. Projektet omfattar kunskapsöverföring kring säker förvaring i enlighet med Nato-standarder, stöd i planering för säker förstörelse av ammunitionslager och ett omfattande mentorsprogram. Under 2024 har sex utbildningar om ammunitionssäkerhet genomförts med 49 deltagare och åtgärder för att minska risker vid transporter av farligt gods har vidtagits som inkluderar ändamålsenliga fordon samt utbildning. Ett designarbete för en ny ammunitionsanläggning har också genomförts. Projektet syftar till att minska risken för olyckor och spridning av vapen, samt stärka säkerheten på lokal, regional och europeisk nivå.

Utöver den sekonderade experten genomför MSB en förstärkning av projektet i form av stöd inom brandbekämpning/skydd. Under året har myndigheten utvecklat och genomfört en utbildning i systematiskt brandskyddsarbete i Montenegro, samt en tvåveckors instruktörsutbildning inom brandskydd och säkerhetsarbete. MSB:s instruktörer har också övervakat och utvärderat en grundläggande brandutbildning för 12 deltagare från olika militärgrenar. MSB planerar att fortsatt stärka förmågan under 2025, inklusive sjukvårdsutbildning i samband med brandskydd och vidare brandutbildning och övningar i landet.

Inom miljö, klimat och säkerhet har en sekonderad klimatrådgivare på huvudkontorsnivå arbetat med att stärka implementeringen av OSSE:s ministerrådsbeslut om klimat och säkerhet. Genom att främja regionalt och gränsöverskridande samarbete mellan OSSE:s deltagande stater och analysera klimatrelaterade säkerhetsrisker, har klimatrådgivaren bidragit till genomförandet av projektet ”Strengthening Responses to Security Risks from Climate Change” i sydöstra Europa, Östeuropa, södra Kaukasus och Centralasien. Klimatrådgivaren har också arbetat för att bibehålla en tydlig säkerhetskoppling inom OSSE:s klimatarbete.

Inom säkerhet har MSB sekonderat personal dels till organisationens projekt i Ukraina samt flera tjänster till huvudkontoret i Wien för att möjliggöra för organisationen att bedriva sin verksamhet. MSB ger också stöd till OSSE med utbildning inom säkerhet.

En säkerhetsrådgivare var under början av året sekonderad för att stödja OSSE:s Support Programme to Ukraine (SPU) för att öka OSSE:s förmåga att verka i landets efter Rysslands invasion. På huvudkontorsnivå stöttar MSB med personal till OSSE:s säkerhetsorganisation. En av säkerhetsrådgivarna har ansvar för Ukraina och möjliggjort OSSE:s åtaganden genom SPU med säkerhetssektionen i Kiev (se kapitel 2).

Varje år genomför MSB en utbildning för säkerhetspersonal, Security Certification Programme (SCP), enligt överenskommelse med OSSE. I år skedde den i Kosovo. Utbildningen ska säkerställa att säkerhetsansvariga följer samma metodologi när riskbedömningar och riskreducerande åtgärder genomförs. Målgruppen för utbildningen är all OSSE:s personal som är delaktiga inom organisationens säkerhetsarbete. I dagsläget har omkring 100 deltagare från 15 fältmissioner och institutioner utbildats och certifierats i OSSE:s säkerhetsledningssystem. Utbildningen har bidragit till att ensa arbetet med säkerhet inom organisationen samt att höja personalens kompetens, något bidragit till höjd säkerhet i fältinsatserna.

5.4 Stöd till Nato

Under året har förberedande arbete skett för kommande insats till Nordatlantiska Fördragsorganisationen (Nato) vid Joint Analysis Training and Education Centre (JATEC). MSB stöttar centret genom att inledningsvis sekondera en expert som ska arbeta med att stärka det ukrainska civila försvaret med erfarenhetsåterföring och utbildning. Fler insatser kommer sannolikt att planeras under nästa år.

6. Civilskyddsinsatser

Målet med MSB:s beredskap inom civilskyddsmekanismen

Målet med MSB:s beredskap inom civilskyddsmekanismen är att möjliggöra snabbt och effektivt samordnat stöd till dem som drabbats eller riskerar att drabbas av olyckor, kriser eller krig.

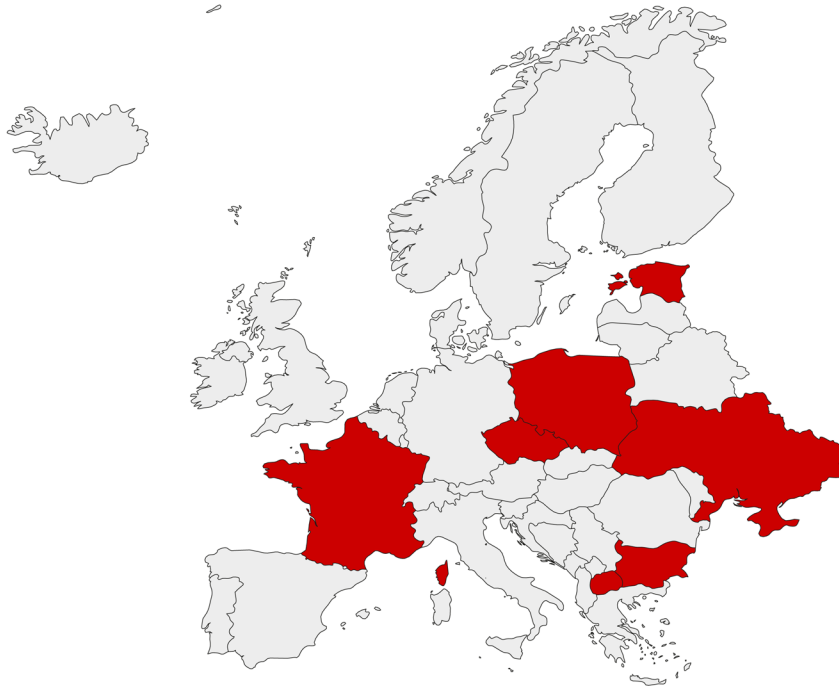
Målet ska nås genom att MSB genomför insatser i samarbete med nationella civilskyddsmyndigheter i Europa, resurshåller delar av EU:s materiel samt tillhandahåller adekvat expertis inom ramen för mekanismen i syfte att förstärka funktioner som upprätthåller samhällsviktig verksamhet.

När ett lands egna resurser inte räcker till för att hantera en händelse kan de vända sig till EU:s gemensamma skyddsnät, rescEU, som utgörs av gemensamma resurser på EU-nivå samt civilskyddspoolen, där medlemsstater registrerar resurser som kan användas till stöd för olika medlemsländer i kris.

MSB ingår i EU:s civilskyddsmekanism och kan därigenom vara med och erbjuda hjälp till drabbade länder, men också ta emot hjälp vid en kris. Regeringen beslutar om vilken insatskapacitet MSB ska ha inom EU.

MSB har som medpart inom EU:s civilskyddsmekanism fokuserat på att stödja civilskyddsinsatser till Ukraina, där MSB:s stöd och arbete beskrivs närmare i kapitel 2. MSB har även bistått med en expert på nödboende i en rådgivande EU-insats i de baltiska staterna. Stödet fokuserade på massevakivering.

I december drabbades den franska ögruppen Mayotte, belägen mellan den afrikanska kontinenten och ön Madagaskar, av cyklonen Chido. Ovädret orsakade stor förödelse, där en betydande del av ögruppens bostäder och infrastruktur förstördes. MSB stöttade med 424 tält, 2 350 filtar och två insatspersoner.

Figur 4. Karta över länder där MSB bistått genom civilskyddsinsatser under 2024

De utmarkerade länderna på kartan är: Bulgarien, Estland, Frankrike, Nordmakedonien, Polen, Tjeckien och Ukraina.

6.1 Insatser för skogsbrandsbekämpning

Likt förra året har det varit fortsatt hög brandrisk under sommaren 2024, med svåra bränder runtom i Europa. Inom ramen för rescEU är MSB värd för fyra skopande plan för brandsläckning. Dessa finansieras till stora delar av EU-kommissionen för att primärt kunna användas till hantering av allvarliga olyckor och kriser inom EU, och utgör inte i strikt mening nationella förstärkningsresurser – dock finns vissa möjligheter att använda resurserna för nationellt bruk. Sverige har inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism bistått Bulgarien och Nordmakedonien i samband med omfattande skogsbränder, genom aktivering av alla de fyra skopande flygplan som ingår i rescEU.

6.2 Insatser för översvämningshantering

Under september 2024 drabbades stora delar av centrala Europa av översvämningar till följd av nederbörd. Särskilt hårt drabbade var Tyskland, Polen och Tjeckien. Senare under hösten, i november, efterfrågade även Spanien stöd. Inom ramen för civilskyddsmekanismen tog MSB emot förfrågningar från Polen, Tjeckien och Spanien. MSB bidrog i Polen och Tjeckien med avfuktare och vattenreningskemikalier och därmed till snabbare återställningsarbete efter översvämningarna liksom till tillgången på säkert dricksvatten. I förhållande till Spanien förberedde MSB ett expertteam inom responsplanering, avfallshantering och vattenteknik till stöd för spanska civilskyddsaktörer, men förfrågan kom senare att dras tillbaka.

7. Jämställdhet

I kriser och krig bidrar sociala normer och ojämlikheter i samhället till vem som drabbas och hur. Kvinnor, flickor, äldre, människor med funktionsnedsättningar och andra marginaliserade grupper i samhället är ofta mer utsatta för risker, de drabbas hårdare och har inte samma förutsättningar att förbereda sig inför, hantera eller återhämta sig efter en kris. Ett motståndskraftigt samhällsskydd och krisberedskap ska representera och vara till för alla. Sociala hållbarhetsfrågor är därför en viktig del av MSB:s internationella insatser.

Agendan för kvinnor, fred och säkerhet är viktig för dagens utmaningar när det gäller global fred och säkerhet. Väpnade konflikter och nya, alltmer komplexa säkerhetsutmaningar påverkar på ett oproportionerligt sätt kvinnor och flickor. Det har lett till en försämring av kvinnors ställning med negativa konsekvenser för kvinnors och flickors möjligheter att fullt ut åtnjuta mänskliga rättigheter i hela världen.

MSB har under året fortsatt utveckla arbetet med integreringen av ett genus- och jämställdhetsperspektiv, implementering av agendan för kvinnor, fred och säkerhet och att förebygga och hantera könsrelaterat våld. Målbilden för arbetet är att samtliga operativa insatser ska bidra till jämställdhet utifrån ett genus- och mångfaldsperspektiv.

Under 2024 har 14 insatser genomförts till stöd för WFP, UNICEF, UNHCR och UN Women inom området jämställdhet och förebyggande av könsrelaterat våld. Geografiskt har stödet avsett insatser i Burkina Faso, Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien, Mali, Myanmar, Niger, Somalia, Syrien, Sudan, Tchad och Ukraina. Ett par av projekten har beskrivits mer utförligt i denna rapport.

Insatspersonal har sammanlagt svarat för 86 årsarbetskrafter inom den internationella insatsverksamheten, där 26,1 procent utgjorts av kvinnor och 73,9 procent av män. Under 2024 nyregistrerades 130 personer (26,2 procent kvinnor och 73,8 procent män) i MSB:s resursbas som vid årsskiftet 24/25 bestod av 31,4 procent kvinnor och 68,6 procent män. Ett ökat antal insatser inom starkt mansdominerade områden såsom byggnationer och minhantering har fått påverkan på resursbasens sammansättning och andelen kvinnor har minskat något från föregående år. Samtidigt har MSB börjat genomföra insatser med skyddsexperten, där rekryteringsunderlaget uppvisar en jämnare könsfördelning. Om antalet insatser växer på detta område, kommer också förutsättningarna för en ökad andel kvinnor i resursbasen vara mer gynnsamma.

All insatspersonal ska ha kunskap om flickor, pojkars, kvinnors och mäns olika behov och förutsättningar i krissituationer. Det ingår därför som en del av MSB:s obligatoriska introduktionsutbildning där 86 personer har deltagit under året (19,8 procent kvinnor och 80,2 procent män). I utbildningen tas jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i insatsverksamheten upp och det ges även grundläggande moment i förebyggande av könsrelaterat våld. Utöver det har också en särskild utbildning riktad mot Gender-Based Violence in Emergencies erbjudits till 16 individer från resursbasen (37,5 procent kvinnor och 62,5 procent män).

Ett kompetenshöjande seminarium inom området har tillhandahållits digitalt till 136 individer (26,5 procent kvinnor och 73,5 procent män).

8. Insatsstatistik och ekonomisk redovisning

I detta avsnitt redovisas viss övergripande statistik för MSB:s internationella insatser

Tabell 1. Antal insatser per insatskategori 2022–2024

Insatskategori	2024	2023	2022
Humanitära insatser	178	272	196
Minhantering	8	16	6
Tidig återuppbyggnad	0	0	1
Civil krishantering, Fredsfrämjande insatser	39	35	33
Stärkande av katastrofberedskap, resiliens	7	6	8
Totalt bistånd	232	329	244
Stödstyrkeinsatser	0	2	0
Insatser i icke-biståndsländer	10	10	21
Totalt icke bistånd	10	12	21
Summa internationella insatser	242	341	265

MSB har under 2024 haft totalt 242 aktiva internationella insatser. Detta är en minskning jämfört med föregående år. Merparten av minskningen är hänförlig till att stödet till Ukraina under 2024 genomförts inom ramen för färre men större insatser jämfört med föregående år. Det lägre antalet insatser ska alltså inte tolkas som att verksamhetens omfattning i sig har minskat. Stödet till Ukraina har i stället ökat kraftigt under 2024 mätt i ekonomiska termer (se tabell 5 med kommentar nedan).

Det råder stor variation mellan insatsernas omfattning. Området stärkande av katastrofberedskap/resiliens har exempelvis ett relativt lågt antal insatser, men flera av dessa är å andra sidan fleråriga, omfattande projekt.

232 av de 242 internationella insatserna under 2024 avser verksamhet som klassificeras som bistånd enligt OECD/DAC:s lista över biståndsmottagande länder. Övriga insatser består av stöd till länder inom EU och länder i EU:s närområde vid naturhändelser där MSB lämnat stöd genom EU:s civilskydds-mekanism samt av insatser i europeiska länder med anledning av kriget i Ukraina.

Tabell 2. Antal insatser per uppdragsgivare 2022–2024

Uppdragsgivare	2024	2023	2022
WFP	24	24	18
UNICEF	25	23	27
UNHCR	18	25	28
OCHA	11	10	8
IOM	10	20	10
UNDP	6	6	5
UNFPA	4	4	2
UNMAS/UNOPS	8	11	10
UN WOMEN	3	4	6
WHO	3	3	-
EU/ERCC	88	170	113
EU/GSFP	22	22	18
EU/övrigt	2	3	4
OSSE	4	4	5
EADRCC	0	2	0
Annan aktör	14	10	11
Summa	242	341	265

MSB genomför internationella insatser åt en rad uppdragsgivare. I tabell 2 redovisas antal insatser per uppdragsgivare under de senaste tre åren.

Under 2024 är den mest påtagliga förändringen att antalet insatser som genomförts via EU:s koordineringscenter, ERCC, har minskat jämfört med 2023. Antalet insatser via denna mekanism är dock fortsatt på en historiskt sett hög nivå och merparten av dessa insatser avser stöd till Ukraina.

Även antalet aktiva insatser till stöd för olika FN-organ minskade under 2024 och uppgick till 114 insatser. Detta kan jämföras med 130 insatser under 2023. Huvudorsaken är en minskning av antalet insatser till stöd för IOM, efter att MSB genomfört ovanligt många insatser till stöd för denna organisation under 2023.

Tabell 3. MSB:s finansiärer och intäkter för internationella insatser 2022-2024 (mnkr)

Finansiär	2024	2023	2022
Sida	115,0	140,6	124,4
Regeringskansliet	265,4	193,3	179,2
FN	0,0	0,4	1,2
EU	25,7	53,1	45,7
EU-länder	0,0	0,0	0,5
Andra svenska myndigheter	0,0	1,0	0,0
Totalt	406,0	388,5	351,1

Den ekonomiska omfattningen av MSB:s internationella insatsverksamhet var under 2024 ca 406 mnkr. Detta innebär en ökning om knappt 5 procent jämfört med 2023. Huvudorsaken till ökningen är den fortsatta svenska satsningen på utökat stöd till Ukraina, där regeringens anslag till MSB höjts ytterligare under 2024. Den totala ekonomiska insatsvolymen är den högsta som myndigheten hittills haft under ett enskilt år.

Minskningen av Sida-finansierad verksamhet förklaras främst av vissa fördröjningar inom ett större boende- och kontorsprojekt, där större delen av utfallet i stället väntas under 2025. Minskningen avseende redovisade intäkter från EU-finansiering är delvis en effekt av justerade redovisningsprinciper.

Posten för Regeringskansliet i tabellen ovan inkluderar såväl medel via anslag 2:4 ap1 i MSB:s regleringsbrev (27,5 mnkr), liksom medel via det särskilda regleringsbrevet från Utrikesdepartementet, där utfallet på anslag 1:1 ap15 för Ukraina är 169,1 mnkr och utfallet inom anslag 1:1 ap41 för MSB:s insatser inom området civil krishantering/fredsfrämjande insatser är 68,7 mnkr.

Det har under 2024 fortsatt varit en prioritering att upprätthålla den humanitära insatsverksamheten även i andra delar av världen, parallellt med stödet till Ukraina. De humanitära medlen från Sida har prioriterats i enlighet med de humanitära principerna, men då myndigheten fått extra medel från regeringen specifikt riktade mot Ukraina har medlen från Sida i allt väsentligt kunnat användas för att möta humanitära behov i andra delar av världen.

Tabell 4. Kostnader per organisation finansierat av Sida 2022–2024 (mnr)

Organisation	2024	2023	2022
WFP	48,0	30,1	25,4
OCHA	5,3	10,9	3,4
IOM	7,9	30,2	11,3
UNICEF	17,3	11,6	23,7
UN Women	0,9	3,7	3,9
UNHCR	12,0	31,1	22,3
UNDP	0,0	2,0	4,3
WHO	2,1	0,7	4,4
UNFPA	0,0	2,2	1,0
UNMAS	0,9	0,6	1,2
UNOPS	1,5	2,1	4,1
EU	0,4	5,8	2,6
Nationella myndigheter och ITP-projekt	15,8	7,2	13,7
Övrigt	2,9	2,4	3,1
Summa	115,0	140,6	124,4

Tabell 4 visar till vilka organisationer som MSB:s Sida-finansierade stöd gått, i form av kostnader för genomförda insatser. Merparten av finansieringen från Sida går till humanitära insatser med FN-organisationer som uppdragsgivare. Under 2024 har mest stöd kanaliserats via WFP, UNICEF och UNHCR.

Huvuddelen av finansieringen från Sida kommer från den fleråriga finansieringsöverenskommelse för humanitära insatser som tecknats av MSB och Sida för perioden 2022–2025. Även MSB:s långsiktiga insatser inom utvecklingsbiståndet har dock viss finansiering från Sida. Dessa insatser återfinns i huvudsak under posten Nationella myndigheter och ITP-projekt i tabellen ovan. Här återfinns bland annat det treåriga utvecklingsprojekt inom räddningstjänst och minhantering till stöd för Ukraina som påbörjades under hösten 2024.

Tabell 5. Kostnader per insatsland 2024 (mnkr)

Land	Belopp (mnkr)
Ukraina	225,0
Somalia	29,5
Haiti	16,9
Etiopien	9,7
Tchad	8,5
Palestina	7,7
DR Kongo	5,6
Uganda	5,0
Armenien	4,5
Burkina Faso	3,9
Sudan	3,4
Montenegro	3,0
Irak	3,0
Georgien	2,8
Mali	2,4
Polen	2,3
Niger	2,2
Sydsudan	1,8
Jordanien	1,8
Bulgarien	1,7
Syrien	1,3
Nordmakedonien	1,3
Kamerun	1,1
Madagaskar	1,0
Centralafr. Rep.	0,9
Myanmar	0,8
Kenya	0,8
Mocambique	0,5
Jemen	0,4
Afghanistan	0,4
Albanien	0,4
Senegal	0,4

Land	Belopp (mnr)
Nigeria	0,4
Turkiet	0,3
Frankrike	0,3
Libyen	0,3
Moldavien	0,2
Venezuela	0,2
Övrigt	54,4
Summa	406,0

Tabell 5 visar kostnader under 2024 för all internationell insatsverksamhet uppdelat per land. Ukraina är, liksom 2022 och 2023, med bred marginal det land som har högst kostnadsutfall med 225,0 mnr under 2024. Detta motsvarar ca 55 procent av hela den internationella insatsverksamheten (motsvarande siffra för 2023 var 36 procent).

Största mottagarländerna av stöd från MSB under 2024 är i övrigt Somalia, Haiti och Etiopien. Så var även fallet under 2023, då även Turkiet var ett stort mottagarland efter den omfattande jordbävning som drabbade landet i början av 2023.

Den större post som benämns ”Övrigt” består av insatser som inte kan kopplas till ett enskilt land. Det gäller exempelvis insatser med regionalt fokus och därmed flera mottagarländer, liksom insatser till högkvarter. Här återfinns också utfallet för förvaltningskostnader och insatsnära verksamhet inom civil krishantering.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap